

сл. 4 fig.
1339

сл. 5 fig.
1933

сл. 6 fig.
1937

сл. 8 fig.
~1955

Грбот на град Скопје

Грбот на главниот град на Македонија, Скопје, по државниот грб, е најупотребуваниот грб во Република Македонија. Тој е најстар градски грб во Македонија. Иако првото појавување на симбол на град Скопје потекнува од 1339 година, грбот на градот, во вистинска хералдичка смисла, ќе се појави по дури 6 века.

Предлог според светски познатиот хералдички уметник, Александар Куров, Германија, 2006 година. сл. 14

Coat of Arms of City of Skopje

The Coat of Arms of Skopje, the capital of Macedonia, is after the State Arms, the most widely used Coat of Arms in the Republic of Macedonia. It is the oldest example of city Arms in Macedonia. Although the first appearance of a heraldic symbol representing Skopje dates from 1339, the city's Arms, in real heraldic terms, will only make its appearance 6 centuries later.

Proposal by world renowned heraldic artist, Aleksandar Kurov, Germany, 2006. fig. 14

сл. 9 fig.
1965

сл. 12 fig.
1969

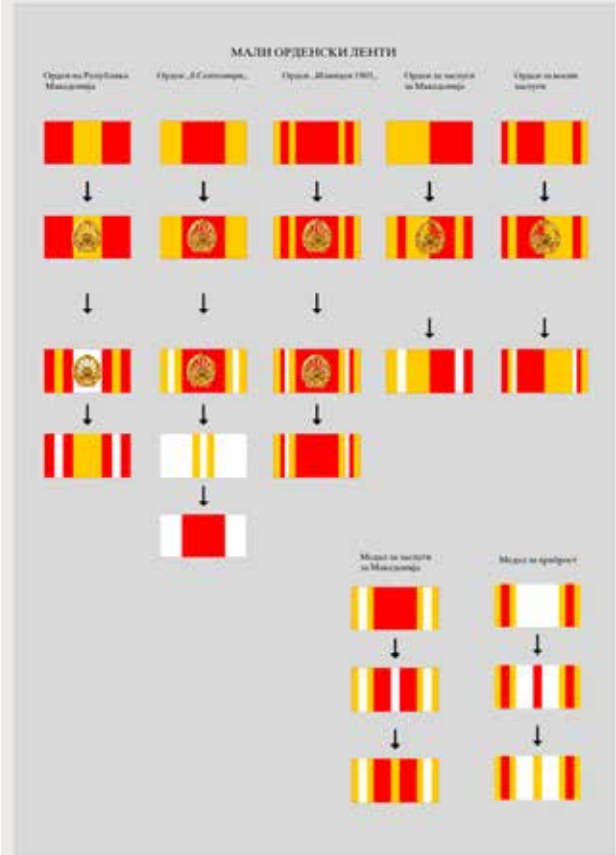
сл. 13 fig.
1970

сл. 16 fig.
2006

Роберт Митевски Третата страна на македонските одликувања

Robert Mitevski The Third Side of the Macedonian Decorations

Указот за доделување на Орден на Република Македонија на Борис Трајковски/ Decree for decorating Boris Trajkovski with the Order of the Republic of Macedonia

Предлог за минијатурните ленти за ордените и медалите во систем со 5 редови/ Proposal for the ribbons of Orders and Medals in the 5 class system

Придружните елементи на сите државни одличја во светот се нешто без коешто приказната за ордените и медалите е далеку од целосна. Позната е фалеристичката реченица „Орденот е комплетен – има кутија, указ и минијатура“.

Additional items of all State decorations in the world are something without which the story of the Orders and Medals is far from complete. The famed phaleristic sentence says “An order is complete, it has a box, miniature and decree.”

Македонскиот орденски систем беше замислен и делумно реализиран по моделот на европските стандарди, воспоставени од Наполеон Бонапарта, којшто се состои од систем на максимално петоредно степенување на орденот во редови, како и од правила за начинот на носење на орденот или неговата минијатура или малата орденска лента во разни ситуации итн.

The Macedonian order system was conceived and partly realized modeled on European standards established by Napoleon Bonaparte. It consists of a system of grading of the orders in five ranks, and rules on how to wear the badge, its miniature or the small ribbon in various situations and so on.

Кутиите за ордените и медалите/ The Boxes of the orders and medals

Continues on p. 4

Продолжува на стр. 4

Во овој број	
Третата страна на одликувањата Роберт Митевски	2
Грбот на град Скопје Јован Јоновски	6
Знамето на Естонија Александар Гижаровски	11
Македонски полициски ознаки (1) Трајче Трајков	12
Орден за воени заслуги Петар Гајдов	16
Хералдика на руските вооружени сили Иван Нацевски	18
Симболи во македонското копаничарство Стојанче Величковски	22
Вексиллошки речник	24
Терминолошки речник	28
IN MEMORIAM Кирил Трајковски	30
Активности на МХЗ	31
Хералдички регистер	32
In this issue	
The Third Side of the Decorations Robert Mitevski	2
Coat of Arms of Skopje Jovan Jonovski	6
Flag of Estonia Aleksandar Gizharovski	11
Macedonian Police Emblems (1) Trajche Trajkov	12
Order of Military Merit Petar Gajdov	16
Heraldry of the Russian Armed Forces Ivan Nacevski	18
Symbols in Macedonian Woodcarving Stojanche Velichkovski	22
Vexilology Dictionary	24
Heraldic Terminology	28
IN MEMORIAM Kiril Trajkovski	30
Activities of MHS	31
Heraldic Registry	32

Од Уредникот

Овој, седми број на Македонски хералд излегува на десетгодишнината на Македонското хералдичко здружение, којашто се одбележа на 15 јули. Првиот број на Македонски хералд излезе во 2005 год., а следните два броја излегоа по двегодишна пауза. Следните три броја излегуваа еднаш годишно, а сега се пројави желба, во иднина да излегува повеќе од еден број годишно.

Во овој број, за првпат ќе биде претставена историјата на грбот на Град Скопје, најстариот месен грб во Македонија, со историја од 80 години. Во одделот за хералдика ќе биде претставен и хералдичкиот систем на руската војска.

Во секцијата за фалеристика, од македонските одликувања ќе биде претставен Орденот за воени заслуги, како и придружните елементи на одличјата.

Во сигнуманистиката ќе се осврнеме на ознаките на полицијата на Република Македонија.

За првпат ќе биде објавен и основниот вексиллошки терминолошки речник, во којшто ќе бидат прикажани основните поими на знаменскиот комплекс.

Македонскиот хералдички терминолошки речник ќе го обработи најшироко распространетиот животински амблем – лавот. Во овој број ја претставуваме и регистрацијата на грбот на Александар Гижаровски.

По повод прераната смрт на персепантот Кирил Трајковски, еден од основачите на МХЗ и негов погипретседател, накратко ќе се осврнеме на неговиот животен пат.

Грбовите на предната корица се од написот за Грбот на град Скопје. стр. 6

Македонско Хералдичко Здружение
Петар Манџуков 113/6
1010 Скопје, Македонија
+389 2 (0)70 252 989
heraldika.org.mk
info@heraldika.org.mk
280-118100590195 Алфа Банка -Скопје
ЕДБ 4030003486843

Уредник: Јован Јоновски
Лектура: Бранкица Јовева
Дигитална верзија на ова издание

heraldika.org.mk/MKHerald-7.pdf

Editorial

This, seventh issue of the Macedonian Herald is published on the tenth anniversary of the Macedonian Heraldic Society, marked on the 15th July. The first issue of the Macedonian Herald was issued in 2005. The next two issues followed with a two-year break between each. The next three issues were published once a year, and now there is a wish to get more issues in a year in the future.

In this issue, the history of the Coat of Arms of the City of Skopje will be presented for the first time. This is the oldest City's Arms in Macedonia, with history of 80 years. In the heraldic section heraldic system of the Russian armed forces will be presented.

In the section entitled Phaleristics, from Macedonian awards the Order of Military Merit and accompanying elements will be presented.

In Signumanistics the Insignia of the Police of the Republic of Macedonia will be shown.

The Vexillology terminology of the basic vocabulary of the principal terms of flag complex will be presented.

Macedonian heraldic terminology dictionary will process the widespread animal emblem - a lion. In this issue we present the registration of arms of Aleksandar Gizharovski.

On the occasion of premature death of pursuivant Kiril Trajkovski, a founding member and vice president of MHS, we will briefly look at his life.

Arms on the cover pages are from the article on the Coat of Arms of City of Skopje. p.6.

Macedonian Heraldic Society
Petar Mandzukov 113/6
1010 Skopje, Makedonija
+389 2 (0)70 252 989
heraldika.org.mk
info@heraldika.org.mk
IBAN MK07280102000282069

Editor: Jovan Jonovski
English Editors: Melwyn Jeremiah, Lance Miller, Johnatan Webster, Erik White
Digital version of this issue

Третата страна на македонските одликувања

Продолжува од стр. 2

Медалите од последниот и претпоследниот ред се носат на лента. Третиот ред се носи на лента околу врат, а вториот и првиот ред на триаголна лента, закачена на гради. За дамите, орденот се доделува со лента што е врзана во вид на 'лепфир-машна'. Мечевите што се аплицирани на ордените се доделувани во војна.

Во 2002 год. е донесен Законот за одликувања и признанија на Република Македонија (Сл. весник на РМ 48/2002). На 18.10.2004 год., формирана е Комисија за одликувања и признанија од 12 члена, со која претседаваше акад. Цветан Грозданов. Во ноември 2004 год. беше распишан конкурс за идејни решенија. Во декември 2004 год., Комисијата за вреднување на идејните решенија, со која претседаваше акад. Томе Серафимовски, ги избра идејните решенија за одличјата од 243 пристигнати ликовни творби (Сл. весник на РМ 11/2005). Во март 2005 год. беше избран изведувач – ковачницата ГСГ Ексклузив од Скопје.

По извршениот избор на конкретните решенија од страна на комисијата, за петте ордени и двете медали се наметна потребата од дизајнирање и ставање на нивните придружни елементи (кутии, мали и големи орденски ленти, указни повелби, тоболоц, како и техники на изработка и материјали за истите) во стандардизирани европски фалеристички правила и метрички норми. Креатори на придружните елементи се професорот Александар Цветковски (уметник) и фалеристот Роберт Митевски (новинар). По изборот на финалните решенија и позитивната оценка од надлежните европски структури за изборот и стандардите на придружните елементи, Комисијата за верифицирање на идејните решенија ја заврши својата работа и се пристапи кон техничка изработка или со други зборови кажано – раѓањето на првите македонски одличја.

Законските решенија предвидуваа македонските ордени и медали да бидат во еден ред, но крајно време е да се собере сила и да се направи квалитетно рангирање на одличјата во класи и редови.

Ордените за заслуги, Илинден 1903 и 8-ми Септември, се од типот на орденски ѕвезди и немаат на себе лента. Тие поседуваат само мала орденска лента што е изработена од маорирана свила, во варијации на црвена, жолта и бела боја. Малата орденска лента има стандардизирани димензии од 35 мм на 15 мм. Вертикалните варијации на боите, различни од основата, се со ширина од два милиметра. На лентите од реверсната страна има безбедносна игла за прикачување. Орденот за воени заслуги

The Third Side of the Macedonian Decorations

Continues from p. 2

The medals for the lowest and next rank are worn with a ribbon. The third rank is worn suspended from a ribbon around the neck, and the next higher and highest ranks are attached on a triangular strip worn on the chest. For ladies, the medal is awarded with a ribbon tied in a bow style. Swords applied to medals awarded in war-time.

In 2002, the Law on the awards and recognitions of the Republic of Macedonia was adopted (Official Gazette of RM 48/2002). On 18.10.2004 a Committee on Awards and Recognitions of 12 members was established, chaired by academician Cvetan Grozdanov. In November 2004 a competition for designs was held. In December 2004 the Commission for evaluation of the designs which was chaired by academician Tome Serafimovski chose the winning designs for the awards out of 243 incoming artistic creations (Official Gazette of RM 11/2005). In March 2005 a contractor was chosen - the mint GSG Exclusive Skopje.

After the selection of specific designs for five orders and two medals by the commission, the need of designing and making their accompanying elements arose (boxes, small and bare order tapes, decree charters, the quiver, as well as the techniques of construction and materials) following the standardized European phaleristic rules and metric standards. The creators of the accompanying elements were prof. Aleksandar Cvetkoski (artist) and phalerist Robert Mitevski (journalist). After the selection of the final solutions and the positive evaluation from the relevant European structures about the process of adoption and the standards for selection of accompanying elements, the verification commission completed its work and technical work began to develop the awards, in other words - the birth of the first Macedonian decorations.

The legal solution prescribed Macedonian Orders and medals to rank equally in status, but it is high time to summon the strength and make a qualitative ranking of the awards in classes and ranks.

The three Orders of Merit, Ilinden 1903 and 8th September take the form of Order Stars worn on the breast. Each has a small service order ribbon (worn with a uniform) made of silk in variations of red, yellow and white. This service order ribbon has standard dimensions of 35mm by 15 mm. Vertical variations of the different colors of the foundation have a width of two millimetres. On the reverse of each ribbon there is a safety pin for attachment.

The Order of Military Merit is a single class Order

и медалите за заслуги и за храброст се носат на триаголна лента, со димензии од 40 мм по триаголна страна. Лентата е аплицирана на одличијата со алка. Исто така, и тие имаат мали орденски ленти согласно со законската стандардизација. Кутиите за овие одличја се изработени од темнокафена телешка кожа, со димензии 12 см на 16 см и 3,5 см длабочина. На кутиите во златопечатна техника е испишано името на орденот или медалот. Се доделуваат заедно со мала орденска лента и соодветен административен документ, којшто нема каков било фалеристички интерес за опишување. За жал, Република Македонија сè уште нема изработено минијатури за ниту еден орден или медал.

Највисокото државно одличие, Орденот на Република Македонија, се носи на црвена лента од маорирана свила, што е широка 10 см, на чишто краеви има две златно-жолти ленти што се широки пет милиметри. Лентата е со вкупна должина од 188 сантиметри. На крајот на лентата има аплицирана црвена двојна розета со димензии 20 на 20 сантиметри – местото каде што се аплицира орденската ѕвезда. Орденскиот знак пак се носи околу вратот на ѓердан. Кутијата во којашто се доделува орденот е изработена од темнокафеава телешка кожа, со димензии 25 на 45 см и длабочина од 6 см. На неа, со техника златопечат е испечатено „Орден на Република Македонија“. Тоболецот во којшто се доделува указот за одличието е исто така во кожана изведба, но со светлокафена боја. На него, во златопечат е испечатено Орден на Република Македонија, и има димензии 8,5 см со 38 см.

Повелбата за доделување на највисокиот државен орден има димензии 32 на 45 см. Изработена е од пергаментна хартија со светлосини и виолетови орнаменти, на бледо жолтеникаво-бела основа. Во горната третина е аплицирана контурата на орденската ѕвезда во оригиналниот дезен и боја. Недостасува сув или восочен жиг, а наместо нив, на самата хартија има испечатено надолжна апликација на црвено-жолта лента со црвен круг во средината на лик на восочен печат, во којшто е државниот грб на Република Македонија. Околу него, со бели букви стои натписот Република Македонија – Претседател на Република Македонија.

for exceptional merit in national defence and security. The badge of the Order is suspended from two silver swords in saltire surmounted with a gold oak sprig. It is worn suspended from a neck ribbon which is white with yellow-red-yellow edge stripes. The service ribbon of the Order is of the same colours. Medals for merit and courage are worn suspended by a link from a triangular ribbon with dimensions of 40mm by side. They also have small service order ribbons according to the legal standards. The boxes for these awards are made of dark brown calfskin with dimensions of 12cm by 16cm and 3.5cm depth. On the box the name of the award is inscribed in gold seal technique. They are awarded along with an appropriate administrative document that is of no phaleristic interest to describe. Unfortunately, the Republic of Macedonia has not yet made any miniature for any decoration or medal.

The highest State award is the Order of the Republic

of Macedonia. It is a single class Order. The badge of the Order is circular 100mm in diameter and is worn on a 10cm wide ribbon, of red silk edged yellow, across the shoulder. The ribbon has a total length of 188 centimetres and has at its end on the hip a double red rosette measuring 20cm to which the badge is applied. Another copy of the badge is worn on the breast. The box in which the Order is awarded is made of dark brown calfskin with sizes 25 by 45cm and a depth of 6cm. On it, the words “Order of the Republic of Macedonia” are imprinted in gold seal. The quiver in which the decree is granted is also in a leather version but with a light brown color. On it is imprinted “Order of the Republic

of Macedonia” in gold seal and with dimensions of 8.5cm by 38cm.

The Charter for granting the highest State order has dimensions of 32 by 45 cm. It is made of parchment paper with light blue and purple ornaments and a pale yellowish-white background. On the upper third the contour of the order star is applied in the original pattern and color. A dry or wax seal is not present; instead, a longitudinal application of a red and yellow ribbon with a red circle in the middle is printed, in the form of a wax seal in which the Arms of the Republic of Macedonia is present. Around it there is a white letter inscription “Republic of Macedonia - President of the Republic of Macedonia.”

Кутијата за орденот на воени заслуги/
The box of the Order for Military Merit

Јован Јоновски Грбот на Град Скопје

Грбот на главниот град Скопје, по државниот грб, е најупотребуваниот грб во Република Македонија. Тој со години е присутен на автобусите на Јавното сообраќајно претпријатие – Скопје (Сл. 1). Присутен е дури и на капаците за водовод и канализација (Сл. 2). Многу компании и приватни фирми го користат како свој, често со разни интервенции. Еден од големиот број примери е логото на локалната фирма за изработка на мебел – Вардар Мебел, коешто се состои од грбот на град Скопје со две вметнати букви, иницијалите „В“ и „М“ (Сл. 3).

Историјата на овој грб е многу малку позната. За грбот на Скопје пишува Милош Константинов, кој се осврнува на 7 градски грбови во Социјалистичка Република Македонија.¹ Константинов споменува дека грбот на градот Скопје е првпат усвоен во 1941 година, од страна на бугарската власт, без притоа да даде други детали. Друг кој ја истражувал историјата на грбот на град Скопје е Олга Стефковска, вработена во градската администрација. Таа истражувајќи низ достапните податоци во сопственост на градот Скопје, како и со интервјуирање на постарите колеги, заклучува дека Град Скопје нема податоци за историјата на својот грб.²

Најстара хералдичка претстава за симбол на градот Скопје се сретнува на морепловна карта од италијанскиот картограф Ангелино де Дулчерто, од 1339 година.³ На оваа карта на којашто се прикажани главно пристаништа, Скопје е претставено со натписот „Скопи“, над којшто е претставена тврдина, над којашто пак се вее знаме. Описот што е даден за овој ’банер‘ претставува црвен двоглав орел на жолта основа (Сл. 4). Овој симбол често се припишува како грб на Србија, без критичка опсервација, бидејќи грбот на Србија е сребрен двоглав орел на црвена основа, што хералдички е сосема поинаков грб. Само половина век подоцна, Скопје потпаѓа под Отоманската империја, во чијшто состав се наоѓа сè до 1912 година, период во којшто реално нема можност градот да има и да користи грб.

По завршувањето на Првата светска војна, Скопје е дел од Кралството Југославија, во чијшто состав влегуваат и територии што некогаш биле дел од Австро-Унгарија, со високоразвиена

Jovan Jonovski Coat of Arms of the City of Skopje

сл. 1 **фиг.** Амблемот на Јавното сообраќајно претпријатие „Скопје“ / Emblem of the Public Transportation Company “Skopje”

The Coat of Arms of Skopje, the capital of Macedonia, is after the State Arms, the most widely used Coat of Arms in the Republic of Macedonia. For years it has been displayed on the busses of the Public Transportation Company “Skopje” (Fig. 1). It’s even displayed on the covers of the manholes of the public water supply and sewage system (Fig. 2). Many companies and private firms use it as their own, often with some variations. One of the many

examples is that of the logo of a local furniture manufacturing company, Vardar Mebel, consisting of the Arms of Skopje with two letters inserted, “V” and “M” (Fig. 3).

Regrettably, very little is known of the history of the Arms of the City of Skopje. Milos Konstantinov is one writer who, in his description the Coats of Arms of seven cities in the Socialist Republic of Macedonia, writes about Skopje’s Arms.¹ Konstantinov mentions that the Arms of the City of Skopje were first adopted in 1941 by the Bulgarian government, but does not provide any further details. Another who has researched the history of the Arms of Skopje is Olga Stefkovska, an employee of the City Administration. Exploring all available data at the City’s disposal, as well as through interviews with older colleagues, she concluded that Skopje has no information about the history of its Coat of Arms.²

The oldest heraldic representation of a symbol of the City of Skopje is found on a naval map, dated

сл. 2 **Fig.** Од капаците на шахти за водовод / Form the covers of the manholes of the public water supply system

1339, by Italian cartographer Angelino de Dulcherto.³ On this map showing main ports, Skopje is depicted with a banner over a fort and the inscription “Scopi” next to it. On the banner is a double-headed eagle Gules (red) on a yellow background (Fig. 4). This symbol is often credited as the Arms of Serbia, with no critical observation, since the Arms of Serbia is a double-headed eagle Argent (silver) on a background Gules (red), which is a quite different heraldic Coat of Arms. Just half a century later, Skopje came under the influence of the Ottoman Empire and remained under its control until

месна хералдика. Во албумот на Кава Хаг – „Грбови Југославије“, издаден во Загреб околу 1932 година, во којшто се наоѓаат 256 грбови на населени места во Југославија, сите се грбови од времето на австроунгарската монархија, како и стариот и новиот грб на Белград. Во овој албум нема грб на град Скопје.

Прв од градовите „под Дунав“, кој добива грб е столицата – Белград. На јавен конкурс за избор на најдобро ликовно решение на веќе зададени елементи, победува хералдичката композиција на Ѓорѓе Андрејевиќ-Кун. Грбот е со блазон: на сино-сребрена сидана тврдина со отворена порта на црвен брег; на брегот две сребрени брановидни ремени, а над нив златна античка галија.⁴ Тој е усвоен на 10 декември 1931 година.⁵

Грб на град Скопје за првпат се сретнува претставен на корицата на албум во приватната збирка на кралот Александар Караѓорѓевиќ, откриен дури во 2007 година.⁶ Тука грбот на Скопје е прикажан заедно со грбот на Кралството Југославија, коишто се дадени во ’златотиск‘ на линиски цртеж на грбот, втиснат на корицата на албумот. Изгледот на грбот е сличен на денешниот, со тоа што на овој грб, мостот е прикажан со 4 сводови. Штитот е шпански и истиот е окрунет со „Душановата круна“ (Сл. 5). Кралот Александар загина во атентат во Марсеј на 9 октомври 1934, што го датира грбот на град Скопје не подоцна од овој датум. Имајќи предвид дека грбот на Град Белград е утврден на крајот на 1931 година, тоа ги поставува границите за потеклото на грбот на Град Скопје во периодот 1932 – 1934 година.

Овој податок ги зачуди и познавачите на месната хералдика на поранешна Југославија. Се постави прашање дали тој грб навистина бил во употреба или бил само дел од канцелариската хералдика.⁷ Само неколку месеци пред објавувањето на оваа статија, вниманието го привлече една диплома од 1937 година на противпожарното друштво на Вардарска бановина, на којашто е прикажан големиот грб на град Скопје – на штит на градите на двоглав орел, пејзажната композиција на Скопје: Камениот мост на реката Вардар, во позадина планини, а од лево – тврдината Кале, штитот окрунет со древна круна (Сл. 6). Ова ги разби сомнежите за реалната употреба на грбот на Град Скопје. Двоглавиот орел се јавува како штитодржач и на грбовите на Кралството Југославија, а подоцна и на Бановина Хрватска, на којшто се јавува познатата ’шаховница‘. Со употребата на двоглавиот орел на грбот на Скопје, тој добива и континуитет од 1339 година.

За време на бугарската администрација, многу бргу на

1912, a period in which there was no real possibility for the city to have borne Arms.

After the First World War, Skopje became part of the Kingdom of Yugoslavia, which now included territories that were once part of Austria-Hungary, with highly-developed local heraldry. An album holding a collection of Kava Hague (a coffee brand) cards, “Coats of Arms of Yugoslavia,” published in Zagreb around 1932 contains 256 cards with the Coats of Arms of cities in Yugoslavia, all the coats from the time of the Austro-Hungarian monarchy as well as the old and new Arms of Belgrade. This album does not contain the Arms of Skopje.

The first city “below the Danube” to receive Arms was the capital - Belgrade. The public competition for the best artistic composition of prescribed elements was won by George Andrejevick-Kun who submitted a heraldic composition. The Arms are blazoned as follows: Azure (blue), a fortress Argent (silver) with open gates on a base Gules (red), with two wavy strips or lines Argent in base, over them a Roman galley Or (gold).⁴ It was adopted on 10th December 1931.⁵

The Coat of Arms of the City of Skopje was only discovered on the book covers of volumes in the private collection of King Alexander Karadjordjevic, as recently as 2007.⁶ Here, the Arms of Skopje are shown together with the Arms of the Kingdom of Yugoslavia, which are given in line drawing, embossed in gold on the cover of the albums. The appearance of the Arms is similar to that of today, with the bridge on the Arms having 4 arches. The shield is in the Spanish style and it is crowned with “the crown of Tsar Dushan” (Fig.

5). King Alexander was assassinated in Marseilles on 9th October 1934, which means that the Arms of Skopje were established prior to that date. Given that the Arms of the city of Belgrade were established at the end of 1931, it establishes that the Arms of the City of Skopje must have come into being between 1932 and 1934.

This finding has surprised even the experts on local heraldry of the former Yugoslavia. The question arose whether it really was a case of Arms in use or just part of cabinet heraldry.⁷ Just a few months before the publication of this article, one of the 1937 diplomas of the Vardar Banovina fire fighting organisation attracted attention. The diploma shows the large Arms of Skopje - the shield being borne on the breast of a double-headed eagle, bearing the landscape composition of the Arms of Skopje: a stone bridge

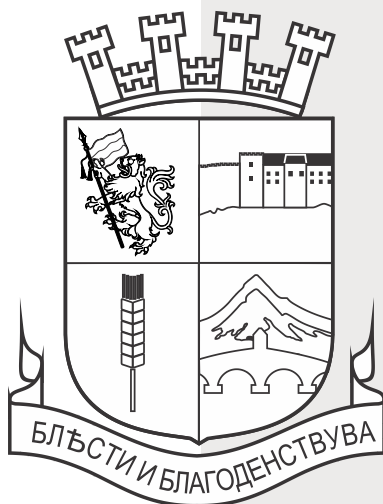
сл. 3 fig. Амблемот на Вардар Мебел / The Emblem of Vardar Mebel

дневен ред се поставило прашањето за утврдување грб за град Скопје. Кметот Јанко Мустафов го задолжил општинскиот уметник да достави ликовни решенија за грбот на град Скопје. На средбата на 12 јули 1941 година, донесено е решение за грб на Скопје да се утврди предлогот којшто ги содржи: „Калето, лавче што држи знаме, житен клас, планината Шар и мостот над реката Вардар, како и девизата ’Блести и Благоденствува’“.⁸ Оваа одлука е проследена до Министерството за внатрешни работи и народно здравје во Софија. На 6 октомври 1941 година се добива дозвола за користење на грбот, со мала измена – знамето што го развиорува лавот да не биде црвено, туку да биде бугарската тробојка.⁹ И двата документа спомнуваат дека графичкиот приказ е во прилог, но и двата не се зачувани во фондот на архивот на град Скопје. Сè уште не е познат некаков приказ на употреба на тој грб. Така, во недостаток на историски приказ, останува претпоставката како изгледал грбот, и да направиме обид за негова реконструкција за емблазонирање врз основа на дадениот блазон (Сл. 7).

Најстарата претстава на грбот на повоено Скопје, што успеавме да ја пронајдеме, е грбот од туристичка мапа од 50-тите години на дваесеттиот век. Тука грбот на град Скопје е со следниот блазон: Штит расечен на сино и зелено, горе на црвен брег – сребрена тврдина, долу – сребрен мост со 5 свода (Сл.8).¹⁰

Слична претстава наоѓаме и во книгата „Градовите на Југославија“ од 1965 година.¹¹ Тука, овој грб е претставен во теракотата (Сл. 9). Сосема ист грб, овој пат во линиски цртеж, е претставен од Милош Кирик во неговата книга „Хералдика 1“ од 1988 година, каде што го прикажува истиот овој емблазон во линиски цртеж (Сл. 10).¹²

Грбот се наоѓа и на апликацијата на тогашна СФРЈ во бтер¹³ за регистрирање на грбот на Скопје, од 1967 година (Сл.11). Тука претставата е поинаква, со графички дизајн и со голема стилизација. Штитот е полукружен и тој завршува со градобран на горниот дел со 3 кули. Мостот е прикажан силно стилизиран, додека Калето е

Сл. 7 fig. Грбот на Скопје од 1941, обид за реконструкција, JJ / Arms of Skopje, from 1941, attempted reconstruction, JJ

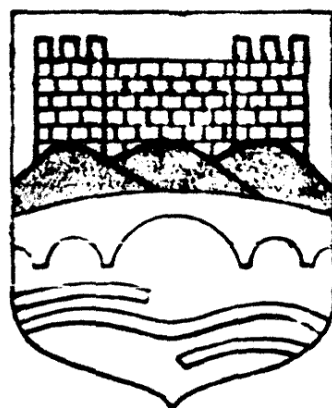
on the river Vardar, with mountains in the background, and on the dexter (left), the Kale fortress. The shield is crowned (Fig. 6). This dispelled the doubts about the real use of the Arms of Skopje. The double-headed eagle appears as supporter of the arms of the Kingdom of Yugoslavia and later, as supporter of the Arms of the Banovina Province of Croatia, being the now famous white and red checkerboard. The double-headed eagle on the Arms of Skopje, linking it to the first one appeared in 1339.

During the Bulgarian administration, the issue of formally establishing the Arms of Skopje soon emerged. The Mayor Janko Mustafov commissioned the municipal artist to provide visual depictions of an Arms of Skopje. At the meeting of 12th July 1941, a decision was made to adopt the following proposal for the Arms of Skopje: “Kale Fortress, lion flying a red flag, with wheat class, and the Sharr Mountains, Bridge over the river Vardar; for a motto, ‘Blesti and Blagodenstvuvu’ (Shines and Lives Well)”⁸. This decision was forwarded to the Ministry of the Interior and National Health in Sofia. On 6th October 1941 permission was granted for the use of the Arms, with a small modification, the flag which the lion was flying had to be the Bulgarian tricolor and not red as originally proposed.⁹ Both documents mentioned that the graphic representation was attached, but this was not preserved in the Skopje’s archives. It is not yet known if the Arms were ever displayed. Due to the absence of historical accounts, the assumption of what these Arms looked like is based on a reconstruction of the given blazon. (Fig. 7)

The oldest representation of the Arms of postwar Skopje that we managed to find, is from a depiction thereof on a 1950’s tourist map. These Arms of Skopje have the following blazon: A shield divided per fess Azure (blue) and Vert (green), upon the shield a base Gules (red) a fortress Argent (silver), and in base a bridge Argent with 5 arches (Fig. 9).¹⁰

A similar representation is found in the book “Cities of Yugoslavia” of 1965¹¹. The Arms shown here are depicted on a terracotta shield (Figure 10 - terracotta). Quite similar Arms are depicted in a book “Heraldry 1” (1988) by Milos Ciric, in the form of a line drawing (Fig. 10)¹².

The Arms of Skopje, as registered and

Сл. 10 Fig. Грбот од Хералдика 1 - Кирик/ Arms from Ciric’s Heraldika 1

претставено, повторно стилизирано, но очигледно во форма на предземјотресното Скопје, со феудалниот дворец.

Во едицијата на поштенски марки со грбовите на главните градови на Југославија, од 1969 година, грбот на Скопје е претставен со композиција налик на денешната. На него може да се забележи дополнителна црвена ѕвезда петокрака над штитот, како што е случај и со сите останати грбови на главните градови на републиките во СФРЈ (Сл. 12). Ова ќе остане најдолго употребувана претстава на овој грб, со тоа што, по осамостојувањето на Република Македонија се користи сосема минимално изменета претстава на грбот, и без ѕвездата петокрака (Сл. 13).

Во текот на реконструирањето на салата за состаноци на Град Скопје во 2006 година, Македонското хералдичко здружение (МХЗ) беше контактирано од кабинетот на градоначалникот Трифун Костовски, за да понуди друго решение за грбот на Град Скопје. МХЗ започна да истражува кои елементи би требало да се најдат на новиот грб, и како да ја проучува историјата на грбот, но не успеа да открие ништо поконкретно, поради веќе наведената ситуација во текстот.

Во текот на разговорите со кабинетот на градоначалникот на Град Скопје, беше ставен условот новото решение за грб да не изискува промена на статутот на градот. Овој предуслов потекна од политичките импликации што би ги предизвикало ревидирањето на статутот на градот. Ова практично значеше дека новото решение треба да се движи во рамките на описот на грбот од статутот, каде што членот 6 вели:

Грбот на Градот Скопје има форма на штит, на којшто горната страна е полулак свртен внатре, левиот и десниот горен агол на штитот го прават две коси линии, додека долните страни се надворешно заоблени лакови, што завршуваат со врв по средината на долната оска. Во просторот на штитот се содржани: Камениот мост со реката Вардар, тврдината Кале и снежните врвови на Шар Планина.¹⁴

Описот на грбот најмногу внимание посветува при објаснување на формата на штитот, а елементите само ги набројува, без нивната боја и заемен однос. Со други зборови, побарано е решение во коешто на штит со истиот облик ќе се содржи: мост, река, тврдина и планина покриена со снег, без други одредници.

Во МХЗ се создадоа два пристапа како решение

used in the former Yugoslavia in 6ter¹³ registration Arms in 1967 (Fig. 11), are different and highly stylized. The shield is heater shaped with the top edge being embattled. The bridge, as well as Kale are represented in a highly stylised manner, the latter obviously in the form of a (pre-earthquake) Skopje feudal castle.

In the stamp editions of the Arms of the capitals of the Republics of Yugoslavia from 1969, the Arms to Skopje are shown with the same composition that they have today. There was however, the addition of a red five-pointed star above the shield, as is the case with all the other Arms in this stamp edition (Fig. 12). This is the representation of the Arms longest in existence. Since the independence of the Republic of Macedonia, minimal changes have been made to the Arms. The five-pointed star has been removed. (Fig. 13).

During the reconstruction of the City Hall of the City of Skopje in 2006, the Macedonian Heraldry Society (MHS) was approached by the office of the mayor, Trifun Kostovski, to offer another solution for the Arms of the City. The MHS began to study the history of Arms and explore which elements should be included in the composition, but failed to shed any new light on the matter.

During the talks with the mayor of the City of Skopje, a new requirement for the design of Arms emerged, which was that nothing should be done which would require a change in the City Charter. This new requirement was stated because of political implications that the revision of the City Charter would cause. In practice, this meant that the new solution or design must conform to the description of the Arms in the Statutes, where Article 6 states:

“The Coat of Arms of the City of Skopje shall be of the form of a shield, which is as follows: the top is an inverted semi-arch, the left and right top corners upper corner of the shield form two oblique lines, while the lower sides are curved towards the outside, slope downwards and that ends with a peak in the points meet at the base. The field of the shield contains: a Stone Bridge with the Vardar River below, the Kale Fortress and the snow-capped peaks of the Shar Mountain.”¹⁴

In the description on the Arms, much attention is given to explaining the shape of the shield, and the elements are only listed, without giving their tincture (color) and position in relation to one another. In other words, a design solution is required in which the shield is of the same shape and will include: bridge, river, fortress, a mountain covered with snow, with no further additions.

Сл. 11 Фог. Грбот на Скопје, регистрација 6тер, 1967, Arms of Skopje, registration in

на овој проблем. Мислењето на дел од членството беше дека, поради тоа што описот на грбот е пејзажен, практично од таков опис е невозможно да се направи добра хералдичка композиција, туку треба само уметничко „разувавање“ со помош на хералдичката уметност. Резултат на овој пристап е предлогот на светски познатиот хералдички уметник Александар Куров (Сл. 10). Во оваа и така пренатрупана композиција не се најде место за снегот на врвовите.

Другиот пристап беше, да се изнајде хералдички коректно решение од бараните елементи. Приложен беше предлогот на Јован Јоновски, кој користи бел шевронел, како презентација на снежните врвови на Шар Планина. Тврдината Кале, тука е претставена со презентација на портгата на оваа тврдина, што е похералдички пристап, за разлика од туристичкиот пристап на пејзажниот грб (Сл. 11). По големиот број обиди за контакт што следуваа со кабинетот на градоначалникот, МХЗ остана без конкретен одговор.

Грбот на градот Скопје од крајот на 2006 година користи претстава со поублажени нијанси на боите (Сл. 12). Во текот на 80-годишната традиција, како што е изложено во овој труд, користени се неколку верзии од коишто главни претпознатливи елементи пред сè се Камениот мост и тврдината Кале. Ваква композиција на мост и тврдина е често присутна, но затоа пак планината во позадина дава поголема различност на самиот грб.

Се надевам дека оваа статија ќе даде поттик за собирање повеќе употребени композиции на грбот на град Скопје.

Сл. 15 Fig. Предлог Јоновски/
Proposal Jonovski

Within the MHS, two approaches to solving this problem emerged. One approach by the members was that, due to the requirement for landscape or pictorial Arms, the description made it virtually impossible to create a good heraldic composition, and that the best approach would be give the Arms an artistic “make-over” using the skill of an heraldic artist. The result of this approach was the proposal by world-renowned heraldic artist Alexander Kurov (Fig. 14). In this crowded composition, no place was found for the snow-covered peaks.

The other approach was to find a correct heraldic solution which would include the required charges or elements. A design proposal for the Arms was then put forward by Jovan Jonovski, where a white chevronel is used to represent the snowy peaks of the Sharr

Mountains. Furthermore, Kale fortress is represented by a fortress gate, which is more heraldic than the “tourism related approach” or landscape Arms (Fig. 15). Despite many attempts to communicate with the Mayor’s office, the MHS is still waiting for a response.

Since the latter part of 2006, the City of Skopje uses a Coat of Arms with lighter shades of colors (Fig. 16). As outlined in this paper, in the 80 year-old tradition of using Arms for the City of Skopje, a few versions have been used, the main or primary recognizable elements being a Stone Bridge and Kale Fortress. Compositions containing a bridge and fortress are relatively common, but a mountain in the background gives greater distinction and uniqueness to the Arms.

I do hope this article will create further interest in the collection of further representations of the Arms of Skopje which were actually used.

1 Милош Константинов, „Седум градски грбови“, *Македонски Архивист*, Сојуз на друштвата на архивските работници и архивите во СР Македонија, бр. 1, 1972, Скопје. (Milos Konstantinov, “Sedum gradski grbovi”, *Makedonski Arhivist*, Sojuz na drustvata na arhivskite rabotnici i arhivi na SR Makedonija, br. 1, 1972, Skopje)

2 Олга Стефковска, *Семилоска анализа на симболите на град Скопје*, семинарска работа, Институт за етнологија и антропологија, Скопје, 2006. (Olga Stefkovska, *Semilolaska analiza na simbolite na grad Skopje*, Seminaraska rabota, institut za etnologija i antropologija, Skopje 2006.)

3 “ano MCCCXXXVIII mense Augusto Angelino Dulcert in civitate Maioricarum composuit” (B.696), BNP.

4 Официјалниот блазон е многу поопширен, и тој во детали ја опишува тврдината. /Official blazon in more details explains the fortress.

5 Марко Дражиќ, „Историја грба Београда“, *Оцило*, број 8, УСГ „Милош Обилић“, Београд, Јануар 2009. (Marko Drazic, “Istorija grba Beograda”, *Ocilo*, #8, USG” Milos Obilic, Beograd, Januar 2009.)

6 Драгомир Ацовиќ, Претседател на Српското хералдичко здружение и хералд на кралскиот дом на Југославија, подоцна објавен во неговата книга: *Хералдика у Срби*, Завод за издавање уџбеника, Београд 2008. / Dragomir Acovic, President of the Serbian Heraldry Society and herald of the royal House of Yugoslavia, later published in *Heraldika i Srbi*, Zavod za izdavanje udzbenika,

Beograd 2008.

7 Термин што често означува дека грбот е креиран и веројатно правно заведен, но армиџерот многу ретко или никогаш не го користел. / Term often used when is devised and registered, but the armiger is using it very rear or not at all.

8 Протокол №8, Скопска општинска управа, Скопје, 12 јули 1941. (Protokol No.6, Skopska opstinska uprava, Skopje, 12 juli 1941.)

9 Дирекција за администрација №13,055, Софија, 6 октомври 1941. (Direkcija za administracija No 13,055, Sofija, 6 oktombri 1941.)

10 http://www.skopjeodspomeni.com.mk/fotosi/1/t65040_Sema3.jpg 30-05-2012.

11 REVIEW, *Villes de Yougoslavie*, revue illustree yougoslave, Graficki zavod Hrvatske, Zagreb, 1965.

12 Milos Ćirić, *Heraldika I - Grb: Ilustrovani osnovni pojmovi* - Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1988.

13 Светската организација за заштита на интелектуална сопственост, делот која се занимава со заштитата на регионални марки. Види http://www.wipo.int/article6ter/en/general_info.htm. / WIPO section dealing with protection of regional marks.

14 Статут на град Скопје, Број 07-5203/2, 9 февруари 2012 година, Скопје. (Statut na grad Skopje, Broj 07/5203/2, 9-02-2012, Skopje).

Александар Гижаровски Знамето на Естонија

За разлика од романтичарските приказни за настанокот на знамињата на нивните соседи (Данците и Летонците), во коишто самите имале активна улога, кај Естонците нема таков случај. Но, историјата на естонското знаме е динамична како и историјата на естонскиот народ.

Отепе (Otepää) е град во јужна Естонија, кој освен што е познат како „зимската престолнина“ (бидејќи е најпосетениот скијачки центар во земјата), тој е и местото каде што во 1884 год. е осветено знамето на Естонското студентско здружение (Eesti Üliõpilaste Selts) во рамките на Универзитетот во Тарту, од страна на пасторот Јакоб Хурт (Jakob Hurt). Знамето е хоризонтална тробојка: сино, црно и бело.

Според некои, сината боја ја претставува древната слобода; црната стои за загубената независност; додека пак белата го симболизира копнежот за посветла иднина. Според други, сината е инспирирана од синото естонско небо; црната ја претставува почвата на измачената татковина; а белата е симбол на чистотата и преданоста на Естонците.

Дури триесетина години подоцна, ова знаме ќе биде усвоено како прво официјално знаме на естонската држава. Студентските движења неретко се тие што даваат полет на националните ослободителни движења, па така и кај Естонците, симболот на студентите се прифаќа како општонароден симбол, и е назначен за национално знаме (riigilipp) при естонската Декларација за независност, на 24.2.1918 год. Формално, знамето е прифатено на 21.11.1918 год., а за првпат е истакнато на Пик Хермановата кула во Талин, на 12.12.1918 год.

Пред доаѓањето на советската окупација, знамето е симболично тргнато од гореспоменатата кула во Талин, на 21.6.1940 год., додека Естонија сè уште беше формално независна. На следниот ден, повторно е истакнато, но заедно со црвеното социјалистичко знаме, за да биде сосем заменето со знамето на естонската ССР на 27.7.1940 год.

Следува германската окупација во 1941 год., при што естонската тробојка е дозволена како етничко знаме на Естонците, но не и како државно, бидејќи Естонија потпадна под територијата на цивилниот режим на Рајхкомесаријатот, во којшто влегоа и Летонија, Литванија и добар дел од Белорусија. Со повлекувањето на германската војска во септември 1944 год., естонското знаме повторно се вее, но втората советска окупација започнува на 22.9.1944 год., и по ист рецепт, знамето исчезнува и е забрането за употреба сè до крајот на 80-тите и неизбежниот распад на СССР.

На 24.2.1989 год., сино-црно-белото знаме е повторно поставено на Пик Хермановата кула во Талин, за да биде официјално прифатено како национално знаме на 7.8.1990 год., неполна година пред Естонија и официјално да си ја врати независноста (20.8.1991 год.).

Aleksandar Gizharovski Flag of Estonia

Unlike the romantic stories about the origins of the flags of their neighbors (the Danes and Latvians), in which the Estonians had an active role, with their own flag it is not the case. However, the history of the Estonian flag is as dynamic as the history of the Estonian people.

Otepää is a town in southern Estonia, which has been known as the “winter capital” (it is the most visited ski resort in the country). It is also the place where in 1884 the flag of the Estonian Student

Association (Eesti Üliõpilaste Selts) within the University of Tartu was consecrated by pastor Jakob Hurt. The flag is a horizontal tricolor: blue, black and white.

According to some, the blue color represents the ancient freedom, black stands for the lost independence, while white symbolizes the longing for a brighter future. Others claim that the blue is inspired by the blue Estonian sky, black represents the soil of the beleaguered country, and white stands as a symbol of purity and the devotion of the Estonians.

It is only thirty years later that this flag will be adopted as the first official flag of the Estonian state. As with other examples throughout history, student movements are often those that give vigor to national liberation movements, and the Estonians, being no exception, accepted the symbol of the students as a nation-wide symbol, and thus the flag was first used as a national flag (riigilipp) during the Estonian Declaration of Independence, on 24 February 1918. Formally, it was accepted on 21 November 1918, and was first flown on the Pikk Hermann Tower in Tallinn on 12 December 1918.

Right before the advent of the Soviet occupation, the flag was symbolically removed from the aforementioned tower in Tallinn on 21 June 1940, while Estonia was still formally independent. The next day, it was flown again, but along with the red socialist flag, only to be completely replaced with the flag of the Estonian SSR on July 27, 1940.

Following the German occupation in 1941, the Estonian tricolor's use was allowed as an ethnic flag of Estonians, but not as a State flag, because the Estonian territory came under the administration of the civil regime Reichskommissariat Ostland, which included Latvia, Lithuania and a good portion of Belarus. With the withdrawal of the German army in September 1944, the Estonian flag was flown again, but the second Soviet occupation began on September 22, 1944, and using the same recipe (first adding the red flag, then removing the Estonian tricolor), the flag disappears and is prohibited until the end of the 80s and the inevitable collapse of the USSR.

On February 24, 1989 the blue-black-white flag was raised again on the Pikk Hermann Tower in Tallinn, waiting to be officially recognized as a national flag on August 7, 1990, less than a year before Estonia officially regained its independence (August 20, 1991).

Трајче Трајков Македонски полициски ознаки (1)

Македонските полициски ознаки се создадени во периодот по прогласувањето на независноста на Република Македонија кога започна и процесот на формирање на новите државни органи и институции на самостојната македонска држава. Имено, во јули 1991 год. Републичкиот секретаријат за внатрешни работи се трансформира во Министерство за внатрешни работи, а Милицијата како негов орган, согласно Законот за изменување и дополнување на Законот за внатрешни работи од 18 март 1992 год., беше преименувана во Полиција.

Ознаките на југословенската милиција беа идентични за сите нејзини припадници, без оглед на кој републички СВР припаѓаат. Всушност, и униформата и ознаките на милицијата беа „федерални“ и пропишани со посебна уредба на српско-хрватски јазик на сојузно ниво и со идентична републичка уредба на службениот јазик во републиката. Па така, согласно чл.22 од Уредбата за униформата и ознаките на звањата на работниците на милицијата од мај 1979 год.¹, покрај стандардната метална црвена петокрака ѕвезда за шапка/титовка и натписот „МИЛИЦИЈА“, во употреба беа и посебни ознаки за работниците на милицијата кои вршат регулирање и контрола на сообраќајот на патиштата, кои вршат контрола на патничкиот сообраќај преку државната граница, кои вршат работи на пловни објекти на езерата и реките, за пилоти и авиомеханичари, коњаници и музичари. По распаѓот на СФР Југославија, секоја република, порано или подоцна, со посебни прописи ги повлече од употреба милициските униформи, а со нив и ознаките, и воведо нови полициски униформи и ознаки. МВР на Р.Македонија, релативно подоцна во споредба со другите републики, воведо свои препознатливи униформи и ознаки за македонските полицајци, кои станаа симбол на македонската независност и државност и заштитен белег на македонската полиција до денес.

Првите македонски полициски ознаки (значки, амблеми и чиновни) се дизајнирани и воведени во втората половина на 1992 год., а подоцна пропишани и во првата Уредба за униформата и ознаките на звањата на полицијата во Министерството за внатрешни работи² донесена од Владата на Република Македонија на 11 јули 1994 год. Во оваа уредба ознаките не беа

Trajche Trajkov Macedonain Police Insignia (1)

The Macedonian police insignia were created right after the Republic of Macedonia declared its independence, along with the process of establishing the new state organs and institutions of the newly independent Macedonian State. In July 1991 the Republic's Secretariat of Internal Affairs was transformed into the Ministry of Internal Affairs, and the Militia, as its organ according to the Law for amendment of the Law for Internal Affairs from March 18th 1992, was renamed as "Police".

The insignia of the Yugoslav militia were identical for all its members, regardless of which constituent Republic's Secretariat of Internal Affairs their unit belonged to. In fact, both the uniform and the insignia of the militia were federal and regulated by a special decree in the Serbo-Croatian language on a federal level and with an identical Republic decree in the official language of the individual Republic. According to

Article 22 of the Decree of May 1979¹ for the uniform, insignia and titles of the militia's employees, along with the standard metal red five-pointed star for the hat (titovka) and the title "MILICIJA", there were special insignia in use for the militia's employees which regulate and control the traffic on the roads and the passenger traffic through the state borders, work on sailing vessels in the lakes and on the rivers, for pilots and aviation

mechanics, horseman and musicians. After the dissolution of SFR Yugoslavia, each Republic, earlier or later, has withdrawn the militia uniforms from use, and with them the insignia, and introduced new police uniforms and insignia. The Ministry of Internal Affairs of the Republic of Macedonia, relatively later in comparison to other Republics, has introduced its own recognizable uniforms and insignia for the Macedonian policemen, which became a symbol of the Macedonian independence and statehood and serve as a trademark of the Macedonian police to this day.

The first Macedonian police insignia (badges, emblems and ranks) have been designed and introduced in the second half of 1992, and later regulated in the first Decree for the uniform and insignia of the titles of the police in the Ministry of Internal Affairs², adopted by the Government of the Republic of Macedonia on July 11th 1994. In this decree the insignia weren't given and described separately, but as a constituent part of the police uniform. Below, we will present the first

Тока за ремен / Belt buckle

дадени и опишани посебно, туку како составен дел од полициската униформа. Во продолжение ќе бидат претставени првите македонски полициски значки и амблеми согласно оваа уредба од 1994 год.

На горниот дел од десниот ракав на самото, на растојание од 10см од горниот раб на ракавот е вшиен правоаголен амблем со димензии 10,5 x 2,5см, изработен од чоја со темносина боја на кој со бели букви е извезено „ПОЛИЦИЈА”, а од внатрешната страна на растојание од 0,5см од надворешниот раб е опшиена жолта лента. На горниот дел од левиот ракав на самото, на растојание од 8см од горниот раб на ракавот е вшиен амблем во облик на штит со димензии 11,5 x 9,5см изработен од чоја со темносина боја, на кој со бели букви е извезено „РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА”, под тоа „ПОЛИЦИЈА”, подвлечена со жолта линија по должината на целиот натпис, под која линија е извезено „POLICE”, најдолу се наоѓа жолт венец во чија средина е впишано „РМ”, (кратеница за Република Македонија), а на целиот амблем, на растојание од 0,5см од надворешниот раб е извезена жолта лента.

На шапката, однапред на средината на борто се носи ознака во сребрено-бела боја во форма на штит со димензии 5,5 x 5см во чија средина е поставена ознака во сина боја во форма на круг со дијаметар 3см на која е изработен жолт лаворов венец во чија средина е впишано „РМ”. Полицајците кои имаат чин мајор или повисок чин наместо ознака во сина боја носат истоветна ознака во златно-жолта боја. На средината на капата однапред, се носи ознака во форма на круг изработен од темносина чоја со дијаметар 3см на која е извезен жолт лаворов венец во чија средина е впишано „РМ”. На маскирната капа која се носи за извршување на специјални задачи има ознака во вид на метален штит во сиво-бела боја на кој се наоѓа златно-жолто релјефно испупчено шеснаесеткрако сонце во чија средина има осмокрака релјефна ѕвезда.

Ременот со тока е со ширина 40мм, изработен е од галантериска кожа во црна односно бела боја со дебелина од 2,5-3мм. Токата е во елипсоидна форма, бронзена боја во чија средина во релјефна форма е изработен лаворов венец во чија средина е впишано „РМ”.

Полицајците на униформата носат посебни ознаки. Посебната ознака која се носи во полето на ромбоидот кој е нашиен на околувратникот на самото од зимската униформа е во форма на лаворов венец во кој е впишано „РМ”.

На левиот џеб од самото, виндјакната и летната кошула се носи значка во композитна форма која се состои од правоаголно поле со широчина од 37мм и височина 12,5мм со триаголно извишување на средината високо 5мм, во коешто е втиснат (или изгравиран) бројот на службената легитимација,

Macedonian police badges and emblems according to this decree from 1994.

On the upper part of the right sleeve of the jacket, at a distance of 10cm from the upper edge of the sleeve, there is a stitched rectangular emblem with a size of 10,5 x 2,5cm, made from dark blue broadcloth, on which the word “POLICIJA” is embroidered in white, and on the inside there is a yellow bordered strip at a distance of 0,5cm from the outer edge. On the upper part of the left sleeve of the jacket, at a distance of 8cm from the upper edge of the sleeve there is an embroidered emblem in the form of a shield with dimensions of 11,5 x 9,5cm, made from dark blue broadcloth, on which the words “REPUBLIKA MAKEDONIJA” are embroidered in white. Under them, the word “POLICIJA” is also embroidered in white, underlined with a yellow line along the whole width, under which the word “POLICE” is embroidered. At the bottom, there is a yellow wreath in whose center there are the letters “RM” (short for the Republic of Macedonia). Finally, around the whole emblem, at a distance of 0,5cm from the outer edge there is a yellow embroidered border.

On the front of the hat, in the middle of the bort, there is a silver colored shield-like insignia with the dimensions of 5,5 x 5cm, and in its center there is a blue colored circle with a diameter of 3cm on which there is a yellow laurel wreath and the letters “RM”. The policemen with a rank of “major” or higher have a yellow instead of a blue circle. In the middle of the front of the cap, there is an insignia in the form of a circle made from dark blue broadcloth with a diameter of 3cm on which there is embroidered a yellow laurel wreath and the letters “RM” in the middle. On the camouflage cap which is worn while on a special assignments there is an insignia in the form of a metal shield in silver color, on which there is a yellow relief of a sixteen-rayed sun in whose center there is an eight-pointed relief star.

The belt with a buckle is 40mm wide, made from leather in black and white color, about 2,5-3mm thick. The buckle is elliptical, with a bronze color. In the center there is a relief laurel wreath with the letters “RM” in the middle.

The policemen wear special insignia on their uniforms. The special insignia worn in the field of the rhomboid that is embroidered on the collar of the jacket from the winter uniform is a laurel wreath with the letters “RM” in the middle.

On the left pocket of the jacket, the windbreaker and the summer shirt there is a composite insignia consisting of a rectangular field 37mm wide and 12,5mm high with a 5mm high triangular appendix in the middle, in which the number of the official

под него уште едно правоаголно поле со височина од 5мм и широчина 20мм во кое пишува „ПОЛИЦИЈА” и најдолу кружно поле со дијаметар од 14мм во кое е втиснат лоров венеч и впишано „РМ” во средината. Целата значка е висока 49мм. Значката е метална, кована во легура томбак со сребрена боја и метален сјај, а бројот на службената легитимација (платиниран црно), натписот и знакот се во релјеф со висина од 0,9мм во однос на подлогата која е дебела исто така 0,9мм. Значката се носи на кожна подлога на која е фиксирана со влахови во три точки: две во горното правоаголно поле и една во кружното поле. Кожната подлога е во форма на варјашки штит со широчина од 45мм и височина од 59мм кој на горната страна е продолжен во јазик со широчина од 20мм и височина од 40мм на којшто се наоѓа илика за закопчавање на копче со дијаметар 15мм. Подлогата е изработена од црно обоена бокс кожа двострано, со полно преклопено обработување и на надворешните рабови и на иликата. Помеѓу двете кожи се вметнува влошка за вкртување од тенка и тврда пластична материја. Вкупната дебелина на подлогата треба да биде околу 2мм.

Во македонската полиција во 1992 година беа воведени следниве чинови: водник, постар водник, виш водник, виш водник прва класа, потпоручник, поручник, капетан, мајор, потполковник, полковник и генерал. Во уредбата од 1994 година е даден опис и за изгледот на еполетите за набројаните чинови. Еполетата има димензии 15,5/6/4,5см со влошка за зајакнување и со ластик или лепенка се навлекува на нарамниците и се закопчава со копче. При врвот еполетата завршува со тап агол. Свездата е четворокрака и се изработува во златна и сребрена варијанта со брусени рамни површини. Неа ја формираат осумте полудијагонали на квадратот, со распон на краците од 20мм, а висина 6мм. Распоредот и бројот на свездите на еполетите за секој е чин е различен и опишан во уредбата.

За првите македонски полициски ознаки може да се дадат следниве забелешки:

- уредбата која ги регулираше ознаките беше донесена релативно доцна – речиси две години по дизајнирањето на полициските ознаки;

- полицискиот амблем и значките не содржеа ниту еден државен симбол (знаме или грб) што е редок случај во споредба со другите држави. Симболот од државното знаме беше застапен само на копчињата од униформата и на значката од капата за извршување посебни задачи. За симбол на полицијата беше дизајниран лоров венеч во кој е впишана кратенката „РМ”;

- полицискиот амблем е во форма на штит со сина боја што е чест случај во споредба со полициските амблеми од други држави;

- на полицискиот амблем покрај натписите на македонски јазик со кирилско писмо, застапен е и

identification is embossed. Under it there is another rectangular field 5mm high and 20mm wide in which the word “POLICIJA” is embossed, and at the bottom there is a circle field with the diameter of 14mm in which there is embossed a laurel wreath with the letters “RM” in the middle. The whole insignia is 49mm high. The badge is metal, forged in tombac alloy in silver color and a metal gloss, while the number of the official identification (black clad), the title and the sign are in relief 0,9mm high above the base which is also 0,9mm high. The badge is worn on a leather base on which it is fixed with threads at three points: two in the upper rectangular field, and one in the circular field. The leather base is in the form of a medieval French shield 45mm high and 59mm wide, which on the upper side is elongated in the form of a tongue 20mm wide and 40mm high, on which there is a buttonhole with a diameter of 15mm. The base is made from black boxing leather duplex, with full overlapped processing both on the outer edges and the buttonhole. Between the leathers there is a rigid insert made from a thin and solid plastic. The overall thickness of the base should be around 2mm.

In 1992 the following ranks have been introduced in the Macedonian police: sergeant, senior sergeant, chief warrant officer, chief warrant officer first class, second lieutenant, lieutenant, captain, major, lieutenant colonel, colonel and general. In the decree from 1994 there is a description of the appearance of the epaulettes of the above mentioned ranks. The epaulette has the dimensions of 15,5/6/4,5cm with a rigid insert and is donned on the shoulder with a band or a patch and buttoned. Near the top the epaulette ends with an obtuse angle. The star has four points and is made in a golden or silver variant with ground flat surfaces. It is formed by the eight half-diagonals of the square, with a range of the angles of 20mm and a height of 6mm. The distribution and the number of the stars on the epaulettes is different for each rank and is described in the decree.

We can make the following observations about the first Macedonian police markings:

- the decree that regulated the insignia was made relatively late - almost two years after designing the police insignia;

- the police emblem and badges didn't include any state symbol (flag or coat of arms), which is rarely found in other states. The symbol from the state flag was represented only on the buttons on the uniform and the badge of the cap used while performing special assignments. As a symbol of the police a laurel wreath with the abbreviation “RM” was designed;

- the police emblem is in the form of a shield with a blue color, which is often the case in comparison with police emblems of other countries;

англискиот термин „POLICE“;

-металните ознаки ги изработи фирмата ФЕРОСКОП од Скопје.

На тој начин, за првпат во историјата, Република Македонија и припадниците на полицијата добија свои автентични полициски обележја, со натписи на македонски јазик, за кои слободно можеме да кажеме дека беа мал, но значаен дел од процесот на заокружување на македонската независност.

1. Службен весник на СР Македонија, бр.15/79 - Official Gazette of the Republic of Macedonia, 15/79

2. Службен весник на Р.Македонија, бр.39/94, - Official Gazette of the Republic of Macedonia, 39/94

- in the police emblem, despite the inscription in the Macedonian alphabet, there is also the English term “POLICE”;

- the metal plates were made by the company FEROSKOP from Skopje.

Thus, for the first time in history, the Republic of Macedonia and its police got their authentic police insignia, with inscriptions in the Macedonian language, for which we can safely say that they were a small but significant part of the completion of the Macedonian independence.

Ознаки на полицијата на Република Македонија Insignia of the Police of the Republic of Macedonia

Општ амблем на македонската полиција /
General Macedonian Police Emblem

Амблем за капа и значка за маскирна капа за
специјални задачи / Cap emblem and camouflaged cap
badge for special task

Значки за шапка / Hat badges

Реверни ознаки / Collar insignia

Еполети за чин / Rank epaulettes

Петар Гајдов Орден за воени заслуги

Во овој број го претставуваме петтото по ранг државно одликување во нашата земја - Орденот за воени заслуги.

Според одредбите од Законот за одликувањата и признанијата на Република Македонија („Сл. весник на РМ“ бр.48/02), Орден за воени заслуги се доделува:

- на припадници на безбедносните сили на Република Македонија, на воени старешини за извонредни успеси во организирањето и командирањето со вооружените сили за време на војна и мир; во изградбата и јакнењето на одбранбената способност на Република Македонија; во командирањето и раководењето со безбедносните сили и воените единици или установи за дејствија коишто придонесуваат за успешна и ефикасна одбрана на независноста, безбедноста и територијалниот интегритет на Републиката;

- за особена храброст или за посебни заслуги на полицајци, војници, старешини, полициски единици и воени единици, штабови, команди и установи, кои со својот пример и умешност во раководењето со единицата, односно установата создаваат услови за постигнување на исклучително добри успеси или кои се одликуваат со старешински, полициски и војнички особини што им служат за пример на другите старешини и војници, како и на граѓански лица на служба во вооружените сили на Република Македонија за постигнување на особени резултати од значење за одбраната на Републиката;

- на воени и полициски единици и установи за повеќегодишно успешно работење и постигнување на особени резултати во развивањето и јакнењето на безбедносните сили и вооружените сили во Република Македонија и

- на припадници на странски вооружени сили за особен придонес за успешно остварување и унапредување на односите и соработката меѓу вооружените сили на нивната држава и вооружените сили на Република Македонија.

Орденот за воени заслуги има форма на осумкрака ѕвезда, чии краци се спојуваат во централен дел во форма на диск со дијаметар од 12 мм, во која е

Орденот за воени заслуги/ Order of Military Merit

Petar Gajdov Order of Military Merit

In this issue of “Macedonian Herald” we present the fifth-ranking state honor in our country - the Order of Military Merit.

According to the law for decorations, the Order of Military Merit is awarded to:

- members of the security forces of the Republic of Macedonia, to military officers for outstanding achievements in organizing and commanding the armed forces during war and peace; in building and strengthening the defense capability of the Republic of Macedonia; in the command and management of the security forces and military units or facilities for activities that contribute to successful and effective defense of the independence, security and territorial integrity of the Republic;

- For special bravery or meritorious service to police officers, soldiers, military officers, police units and military units, staffs, commands and institutions of which the example and skill in management unit or facility conditions for achieving exceptionally good successes, or delivers command, police and military properties that serve as an example to other officers and soldiers as well as civilians serving in the armed forces of the Republic of Macedonia to achieve particular outcomes of importance to the defense of the Republic;

- Military and police units and facilities for multiple successful operations and achievement of exceptional results in the development and strengthening of the security forces and the armed forces in the Republic of Macedonia

- Members of foreign armed forces for outstanding contribution to the successful implementation and promotion of relations and cooperation between the armed forces of their country and the armed forces of the Republic of Macedonia.

The Order has basic eight-pointed star form, which branches converge in the center, in the form of disk 12 mm in diameter. On the central disk is a stylized, circular form of the flag of the Republic of Macedonia and surrounding it in gold plated letters is inscribed the motto - “For the fatherland”.

The arms of the star are gilded and enameled in red. Around the star’s arms is entwined a wreath of oak branches in silver. Above the top ray of the badge are two crossed swords in silver and above them gilded oak leaves.

Одликувани со Орденот за воени заслуги на Националната гарда на Вермонт, САД и Воената академија на Република Турција./ Awarded the Order of Military Merit, The Vermont National Guard (USA) and the Military Academy of the Republic of Turkey

Задната страна на орденот за воени заслуги/
Reverse of the Order of Military Merit

аплицирана кружна стилизирана форма на знамето на Република Македонија, а околу со позлатени букви е испишано мотото - „за татковината“. Краците на ѕвездата се позлатени и емајлирани со топол емаил во црвена боја. Околу краците на ѕвездата е испреплетен венец од дабови гранки изработен од сребро. Над орденскиот знак има позлатена алка под која се наоѓаат два вкрстени меча во сребро, а над нив апликација на позлатени дабови листови.

Орденот е изработен од сребро со чистота од 925 промили со 24 каратна позлата и површини со топол емајл. Осумкарката ѕвезда е со димензии од 66мм, тежина 55 грама и дебелина од 3мм.

Орденот има соодветна лента со широчина од 35мм, со која се носи околу вратот. Орденот има и минијатурна лента со димензии 15x35мм.

Редниот број на орденот, соодветен жиг за чистота на металот од кој е изработен и жигот на производителот се втиснати на задниот дел на орденот.

Автор на идејното решение за изгледот на Орденот за воени заслуги е г. Дарко Фиданоски.

Орденот за воени заслуги за прв пат беше врачен на 18. Август 2005 год., на единицата „Волци“ која учествуваше во операциите во Ирак, а по повод денот на АРМ, на свечена церемонија во Охрид.

Понатака, со Орденот за воени заслуги беа одликувани:

На 18.08.2007 год., Првата и Втората механизизирана пешадиска бригада од составот на Здружената оперативна команда на Армијата на Република Македонија, по повод денот на АРМ, на свечена церемонија во касарната „Илинден“ во Скопје.

The Order is made of silver with a purity of 925 and 24 carat gold plating and enamel surfaces. The eight pointed star is 66mm in diameter, weighs 55 grams and has a thickness of 3mm.

The Order is worn on a 35mm wide neck ribbon. The miniature of the Order is worn on a ribbon 15mmx35mm.

The serial number of the Order, the brand of purity of the metal from which is made, the state brand of control of the quality and the brand of the producer is imprinted on the reverse of the Order.

Author of this look at the Order for Military Merit is Mr. Darko Fidanoski.

The Order of Military Merit was first awarded on August 18th 2005 to the special unit of the Army of the Republic of Macedonia, named “Wolfs” which has participated in operations in Iraq. The Order was awarded at a ceremony in the city of Ohrid.

Further awards of the Order of Military Merit occurred on:

18.8.2007. To the First and Second Mechanized Infantry Brigade of the composition of the Joint Operations Command of the Army of the Republic of Macedonia on the occasion of Army Day, at a ceremony at the “Ilinden” military base in Skopje.

15.08.2011. To the Second Mechanized Infantry Battalion of the First Mechanized Infantry Brigade of the Joint Operations Command of the Army of the Republic of Macedonia and the Ranger Battalion of the Special Operations Regiment of the Army of Republic of Macedonia, for outstanding contribution in strengthening the defense capability of the Republic of Macedonia, preserving its independence, security and territorial integrity, as well as for successfully representing the Macedonian Army internationally.

Продолжува на страна 20

Continues on p. 20

Иван Нацевски

Ivan Nacevski

Хералдика на руските вооружани сили

Heraldry of the Russian Armed Forces

Амблем на вооружаните сили на РФ / Emblem of the Armed Forces of RF

Рондела на ВВ на РФ / Rondel of the Air Force of RF

Знаме на вооружаните сили / Flag of the armed forces

Полковско знаме на бригада
Regimental colors of a brigade

Знаме на министерството за одбрана / Flag of the ministry of defence

Крмено знаме на РФ
Ensing of the RF

Премчено знаме на РФ / Naval Jack of RF

Знаме на командантот на морнарицата / Flag of the navy commander-in-chief

Да се опише современата руска воена хералдика, значи да се согледа нејзината традиција и иноваторство. Создавана на преминот од XX кон XXI век, таа е можеби најдобриот пример за тоа дека хералдиката е жива и без предрасуди кон сите општествени уредувања и промени. Имено, современата руска воена хералдика претставува пресек на историската руска хералдика и советската и современата руска симболика. На овој начин се добива една оригинална и безвременска претстава на рускиот воен дух и државна традиција. Грижата за таа традиција е во надлежност на Хералдичкиот совет на Министерството за одбрана на РФ. Овој совет е раководен од претседател, кој воедно претставува и главен воен хералд-мајстор. Во рамките на своето работење, Советот разгледува и оценува предлози за создавање нови или преработка на постоечките ознаки. Но, го следи и квалитетот на изработка и правилната употреба на сите ознаки. Откако Советот ќе одобри некоја ознака, таа се доставува до претседателскиот Хералдички совет на РФ, за дефинитивно одобрување. Сите одобрени предлози се запишуваат во Хералдичкиот регистар на вооружените сили на РФ. Рускиот военохералдички систем, во себе вклучува многу и разновидни ознаки. Главно можат да се поделат во неколку поголеми групи: знамиња, транспаренти, амблеми, ознаки за припадност и ознаки за одличност.

Прва современа руска воена ознака е амблемот на вооружените сили на Руската Федерација. Создадена е по претседателски указ, на 27 јануари 1997 година, и е во вид на „...златен орел со раширени крилја кој во

To describe modern Russian military heraldry is to realise its capability for development and innovation. Created at the turn of the twentieth century, modern Russian military heraldry is probably one of the best examples that heraldry is alive and without prejudice towards social change. This means that it represents a showcase of historical Russian heraldry enriched with soviet and modern Russian symbols. In this way, the original and truly timeless expression of the Russian warrior spirit and tradition is achieved. The guardianship for this tradition lies within the jurisdiction of Heraldic Council of the Ministry of Defence of the Russian Federation. Its working objectives are the review and evaluation of proposals for creating new insignia or the adaptation of old ones. It also regulates the quality of manufacturing of insignia, as well as its correct usage. After insignia has been approved, it is submitted to the Presidential Heraldic Council of the Russian Federation for final approval. All the approved insignia are recorded in the Heraldic Register of the Russian Armed Forces. The Russian system of military heraldry incorporates many different types of insignia. In general, they can be divided into several broad groups: flags, standards, emblems, insignia of affiliation, and insignia for excellence.

The first modern Russian military insignia is the emblem of the Armed Forces of the Russian Federation. Created by presidential act on 27th January 1997, the emblem is that of a golden double-headed eagle displayed, with a sword and wreath clutched in its respective talons. The eagle's breast is charged

канците држи меч... и венец...“ На орловите гради се наоѓа штит, овенчан со круна. Во штитот, на црвено поле е прикажан коњаник кој убива змеј... Треба да се нагласи дека од историска перспектива не постои постара чисто руска ознака за вооружените сили, туку таква ознака за првпат ќе се појави за време на советската револуција, во форма на светски познатата црвена петокрака звезда. Имено, таа ќе стане сврзно ткиво помеѓу тогашните државни и воени ознаки, а истовремено ќе ја изрази потребата од создавање оригинална современа ознака за вооружените сили на РФ. ’Петокраката’ нема да го загуби своето место и по пропаѓањето на Советскиот Сојуз. Таа денес претставува главна ознака на капата на руските вооружени сили, како и ознака за леталата (рондела) на руското воено воздухопловство.

Амблемите во воената руска хералдика се изработуваат во три варијанти: мал, среден и голем амблем. Големiot амблем претставува практично полно хералдичко достигнување. Составен е од: штит, амблем на штитот, венец, мото и други дополнителни детали – „параферналии“. Преку ова е прикажана севкупна информација за статусот, задачите и видот на организацијата што тој ја претставува. Од големината на организацијата зависи формата на штитот; од видот или родот зависи формата на венецот и останатите „параферналии“. Па така: одделните видови вооружени сили имаат штит со кружна форма; воените окрузи – француски штит; воените училишта – штит во форма на отворена книга; армиите – петоаголен; дивизиите – германски штит итн... Средниот амблем се изготвува со редуцирање на елементите од големиот. Овде се разликуваат две групи: средни амблеми во форма на хералдички бец, на основа на двоглав орел (такви се средните амблеми на вооружените сили, видовите војски, генералштабот и специјалните сили) и средни амблеми во форма на мал хералдички грб (такви се ознаките на останатите организации). Малиот амблем во основа претставува основен амблем од штитот на останатите два амблема. Негова најкарактеристична употреба е како ознака на копчињата од униформите на вооружените сили.

Знамињата се особено голема група ознаки. Тука влегуваат различни видови: ’знамена’ – транспаренти, ’флаги’ – знамиња, ’военно-морские флаги’ – поморски знамиња и ’вымпелы’ – знаменца и ’личные штандарты’ – лични транспаренти. Транспарентите претставуваат свечени церемонијални знамиња на вооружените сили и одделните видови воени сили. Знамињата (флаги) претставуваат знамиња за секојдневна

with a shield and the emblem is surmounted with a crown. The shield has a red field showing a horseman slaying a dragon. It should be noted that from a historical perspective there isn’t an older, purely Russian insignia for the armed forces. In soviet times, this insignia appeared in the form of the world-famous red star. It is this red star that has become the connective tissue between the state and military insignia of the different periods. The red star did not lose its place even after the collapse of the Soviet Union. To this day, it remains the main insignia borne on the caps of members of the armed forces and it is used on a roundel or round shield by the Russian Air Force.

Амблем на ВДВ/Emblem of the VDV forces

In Russian military heraldry, the emblems are displayed in three different ways, i.e. as small, medium and large emblems. As a matter of fact, the large emblem is a full heraldic achievement. It consists of a shield, charge, wreath, motto and other additaments. In this manner, full particulars of the status, objectives and type of the organisation are provided. The size of the organisation dictates the form of the shield; the type and the branch give the form to the wreath and the other additaments. Thus, the different armed forces have round shields, the military regions have a French-style shield, the military schools have shields in a form of an open book, the armies have a pentagonal shield and the divisions have German style shields etc. The medium-sized emblems are created by reducing of the elements of the larger emblem. Here we can find two groups: medium-sized emblems in the form of a heraldic badge based on the double-headed eagle (for example, the emblems of the different armed forces, the joint chiefs of staff and the special forces) and medium-sized emblems in the form of small coat of arms (for example, the emblems of the rest of the military organisations). The small emblem basically represents the main charge taken from the shields of the aforementioned two groups. Its most distinctive use is as a symbol on the buttons of the armed forces’ uniforms.

Flags are an especially large group in which insignia are utilised for display. Besides the different colours, there are different types of flags, such as ensigns, pennants and standards. The colours are official, and ceremonial flags are used by the Joint Armed Forces and the different branches of the armed forces. Flags are for every-day use. The Ministry of Defence, the different branches of the armed forces, as well as the divisions all use flags. The ensigns are used as jacks

широка употреба. Знамиња имаат Министерството за одбрана, одделните видови воени сили, различните служби, како и останатите единици. Поморските знамиња претставуваат фронтални и задни знамиња на брод, а знаменцата претставуваат службени и положбени поморски знамиња. Овде секако вреди да се спомене андреевското знаме коешто е задно знаме на РФ, а претставува син Андреев крст на бело поле. Фронталното знаме пак се користи истовремено и како тврдинско знаме. Современите знамиња на одделните единици, како полкови и бригади, се своевиден хералдичко-вексилолошки споменик. Изготвени се во духот на руските императорски полковски знамиња, коишто пак се руска варијанта на пруските. Тие претставуваат 'стегови' на коишто се прикажани ознаките на соодветната единица, на заднината од 'тефтонски' крст, формиран од зраци што се распространуваат од центарот кон аглите на 'стегот'.

Исклучително интересна група се личните транспаренти. Во руската воена хералдика, тие претставуваат почесни професионални ознаки што го симболизираат воинскиот долг и личната одговорност во раководењето и подготовката на воените единици. Вакви лични транспаренти имаат министерот за одбрана на РФ и неговиот прв заменик, началникот на генералштабот, командантите на одделните видови војски, команданти на армии и флотила итн... Личните транспаренти споделуваат некои слични особини како и полковските знамиња.

Ознаките за припадност се голема група и се особено важни. Поделени се во две одделни групи. Во првата група влегуваат ознаки за припадност кон министерството, кон различните видови и родови, кон тилот на вооружените сили, железничките војски, како и независни војски коишто не влегуваат во основните видови и родови војски. Овие ознаки претставуваат кружни нашивки што се носат на десниот ракав од воените униформи. Во втората група влегуваат ознаки за припадност кон конкретна воена формација. Овие ознаки се јавуваат во два облика – кружни нашивки што се носат на левиот ракав од униформите и бецови, носени на левата половина од градите. Бецовите можат да бидат во форма на среден или голем амблем на дадена формација.

Ознаките за одличност, во себе содржат: медали на Министерството за одбрана на РФ, наградни ознаки, квалификациски ознаки и ознаки за војничка храброст. Министерските медали претставуваат ознаки за изразување виша форма на признание, за

and as naval ensigns and the pennants are used to indicate the office or position of the bearer. It's worth mentioning that the blue St. Andrews' Cross on a white field is also used as a Russian naval ensign. The jack on the other hand is used as a flag for a fortress or base. The modern flags of the military units such as regiments and brigades are a type of heraldic and vexillological 'monuments'. They are organized in the spirit of the imperial Russian regimental colours which in turn are Russian variants of the Prussian colours. They represent banners on which the insignia of the unit in question are shown on a background consisting of the Teutonic cross created from rays spreading from the centre towards the outer corners of the banner.

An exceptionally interesting group are the standards.

In Russian military heraldry, the standards are honourable professional insignia symbolizing military duty and personal responsibility for managing and maintaining the readiness of military units to perform their function. Standards are used by the Minister of Defence and his or her first vice-minister, the Chief of the Joint Chiefs of Staff, the commanders of the different types of armed forces,

and commanders of armies and fleets etc. The standards and the flags of the military units share some common features.

The insignia for affiliation are a large and important group. They are divided into two separate sub-groups. The first sub-group consists of insignia indicating affiliation to the Ministry of Defence, the different armed forces, branches, the auxiliary forces, railroad forces, and independent forces that are not included in the general types and branches of the armed forces. They are in the form of circular embroidered patch worn on the right sleeve of military uniforms. The second sub-group are insignia indicating affiliation to a certain military unit. These insignia are two types: circular embroiled patches worn on the left sleeve of the uniform and badges worn on the left side of the chest. The badges can be in the form of the medium-sized or the large emblems of a certain unit.

The insignia for excellence consists of the medals of the Ministry of Defence, award insignia, qualification insignia, and insignia for military valour. The medals of the ministry are insignia for expressing the highest level of recognition for merit in the armed forces. The Russian Ministry of Defence has the

Мал амблем на BBC/
Small Emblem of the VVS

заслуги пред вооружените сили. Во рамките на своите надлежности, руското Министерство за одбрана доделува над триесет медали. Наградните ознаки изразуваат признание за заслуги во извршувањето на секојдневните задачи и должности. Овде влегуваат различни ознаки за одличност и заслуги во работата, како и ознаки за успешно извршени конкретни задачи и најразлични споменици (множина од споменица). Квалификациските ознаки се доделуваат за успешно усовршување во дадена професија или пак, за успешно завршено школување. Класични примери се ознаките за падобранци. Со ваквите ознаки за одличност се збогатува државниот награден систем на РФ и се добива уште едно моќно средство за мотивација и поттик кон службена, научна и творечка дејност.

Од овој скратен преглед на современата руска воена хералдика, станува јасно дека ознаките се од изразито значење за руските вооружени сили. Ова може само да се користи како позитивен пример за тоа како треба да се негуваат и изготвуваат македонските воени ознаки. Посебно ако се има предвид богатата македонска воена историја.

О. Кузнецов, Преимственност и новаторство в современной военной геральдике. <http://heraldy.mil.ru/heraldry/publication/more.htm?id=11649980@cmsArticle>

authority to award over thirty medals. Award insignia is for recognizing merit in everyday activities and duties. Here one encounters different insignia for excellence and merit in work, for successfully executing concrete objectives and awards for many different commemorative events. The qualification insignia is awarded for successfully upgrading knowledge and skills in a certain profession or for successfully completing a programme of study. Typical examples are the paratroopers' insignia. The Russian state award system is enriched by having this type of insignia and a powerful mechanism for stimulating motivation and initiative towards professional, scientific, and creative activity is thereby established.

This short review of modern Russian military heraldry clearly shows that insignia is of great importance to the Russian armed forces. This can only be viewed as a positive example of the correct way to create and regard Macedonian military insignia, especially if we take the rich Macedonian military history into consideration.

Орден за воени заслуги

Продолжува од страна 17

На 15.08.2011 год., Вториот механизирани пешадиски баталјон од Првата механизирани пешадиска бригада на Здружената оперативна команда на АРМ и Ренцерскиот баталјон од полкот за специјални операции на АРМ, за исклучителен придонес во јакнењето на одбранбената способност на Република Македонија во зачувувањето на нејзината независност, безбедност и територијален интегритет, како и за успешно претставување и афирмирање на АРМ во меѓународни рамки.

На 26.06.2012 год., Полкот за специјални операции на АРМ, за исклучителен придонес во јакнењето на одбранбената способност на Република Македонија во зачувувањето на нејзината независност, безбедност и територијален интегритет, како и за успешно претставување и афирмирање на АРМ во меѓународни рамки.

На 26.06.2012 год., г. Митре Арсовски, генерал во пензија, за исклучителен придонес во остварувањето на независноста, самостојноста, сувереноста и територијалниот интегритет на Република Македонија и јакнење на нејзината одбранбена способност вршејќи ја должноста прв началник на Генералштабот на АРМ.

На 26.06.2012 год, први странски воени единици или институции кои се одликувани со Орденот за воени заслуги се Националната гарда на Вермонт, САД и Воената Академија на Република Турција.

Order of Military Merit

Continuing from p. 17

26 July 2012. To the Special Operations Regiment of the Army of Republic of Macedonia, for outstanding contributions in strengthening the defense capability of the Republic of Macedonia, to the preservation of its independence, security and territorial integrity, and for the successful introduction and promotion of the Macedonian Army internationally.

26 July 2012. To Mitre Arsovski, retired general, for outstanding contributions to the achievement of independence, sovereignty and territorial integrity of the Republic of Macedonia and strengthening its defense capability as the first Chief of Staff of the Army of Republic of Macedonia.

26 July 2012. The Vermont National Guard (United States of America) and the Military Academy of the Republic of Turkey are the first foreign military units and institutions to be awarded the Order of Military Merit.

* За пишување на текстот користен е Законот за одликувања и признања на Република Македонија („Сл.весник на РМ“ бр. 48/02) и Одлуката за описот, изгледот и материјалите од кои се изработува орденот на Република Македонија („Сл.весник на РМ“ бр. 31/05).

For writing this text is used the Law for decorations and acknowledgements of Republic of Macedonia (the Official gazette of Republic of Macedonia No.48/02) and the Decision of description, looking and materials from which is made the order of Republic of Macedonia (the Official gazette of Republic of Macedonia No.31/05)

Стојанче Величковски Симболи во Македонското копаничарство

Копаничарството е занает и гранка на применетата уметност. За да се изработи вредно дело, од памтивека важат истите предуслови – врвно познавање на техниката на изработка, одбирање соодветен материјал (што ќе одговара на концептот за идното дело) и соодветен алат и прибор.

На просторот на Македонија, копаничарството и обработката на дрвото имаат многувековна традиција (најстариот сочуван наод во Македонија е од археолошкиот локалитет „Баргала“ кај Штип и е стар 17 века). Славните традиции на врвната умешност на претворањето на оревото дрво во инспиративни уметнички дела од непроценлива вредност, веќе 20-ина години ги негува Здружението на копаничарите на Македонија, чиешто седиште е во Битола. Благодарение на нивните активности, сè уште се одржува континуитетот на познатите копаничарски тајфи, кои работеле во состав на Прилепско-слепчанската (15-16 век) и Дебарско-охридската копаничарска школа.

Многубројните реализирани активности на Здружението на копаничарите на Македонија опфаќаат: издавање на весникот „Копаничар“, организирање изложби, семинари и друго. Посебен белег на активностите на членовите е секако организирањето на Меѓународната копаничарска колонија, што се одржува традиционално во конаците на манастирот Свети Јоаким Осоговски. Токму во овој манастир, македонските копаничари го овековечија своето битисување со изработката на импозантен иконостас (2010 година), еден од најголемите и најубавите во поново време.

Овогодинашната колонија беше во знакот на 20-годишнината на активностите на копаничарите, како и во рамките на културната манифестација Крива Паланка – град на културата во Република Македонија за 2013, при што беше одржан и научен симпозиум посветен на копаничарството.

Stojanche Velichkovski Symbols in Macedonian Woodcarving

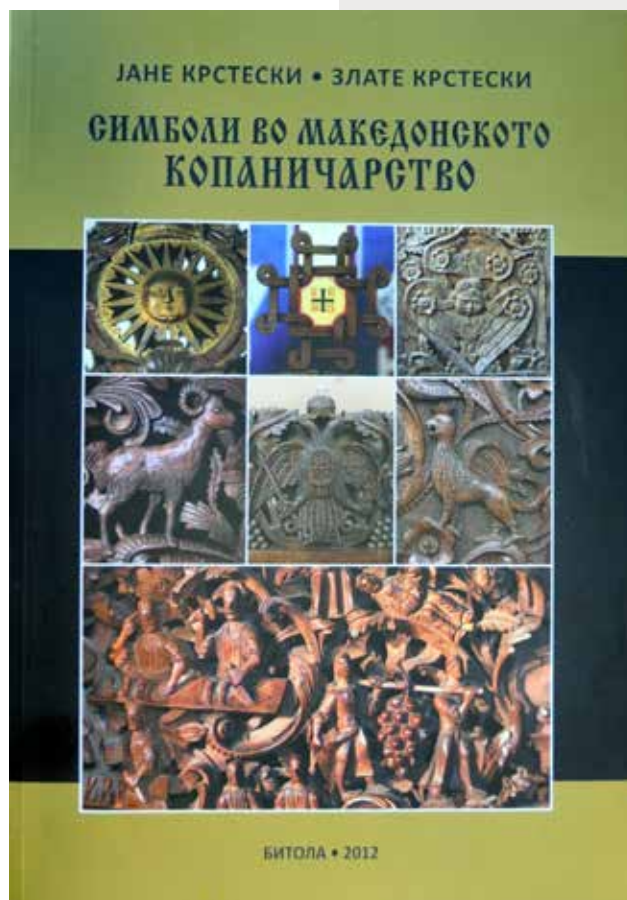
Woodcarving is a craft and a branch of applied art. To develop a valuable work, from time immemorial the same prerequisites apply, superb knowledge of the technique, selection of suitable material to fit the concept of future work and related tools and accessories.

In Macedonian territory, wood carving and wood processing has a centuries-long tradition. (The oldest preserved finding in Macedonia is from the archaeological site Bargala in Stip and is 7 centuries old). The glorious traditions of the highest skill of turning walnut wood into inspirational artwork of priceless value is preserved for the last 20 years by the Association of Woodcarvers of Macedonia,

whose seat is in Bitola. Thanks to their activities, the continuity of the known groups of famous carvers from Prilep-Slepche (15-16ct), Ohrid and Debar woodcarving schools is maintained.

Numerous activities organized by the Association of Woodcarvers of Macedonia include: publishing of the “Kopanichar” (“Carver”) magazine, organizing exhibitions, seminars and more. A special feature of the activities of the members, of course, is organizing the International Woodcarving Colony which traditionally takes place in the quarters of the monastery of St. Joachim of Osogovo. It was in this monastery where this generation of Macedonian woodcarvers marked their existence by making the impressive iconostasis (2010), one of the largest and most beautiful in recent times.

This year’s colony was marked by the 20th anniversary of the activities of the woodcarvers’ Association, as well as the fact that it was a part of the cultural manifestation “Krivá Palanka - Capital of Culture of 2013”, and also a scientific symposium dedicated to woodcarving was held.

Долгогодишните истражувања, м-р Јане Крстески и Злате Крстески ги публикуваа во едно вредно дело насловено како „Симболи во македонското копаничарство“, на 280 страници со околу 1000 илустрации. Како што истакнуваат авторите „Македонија е лулка на копаничарството во европската и светската цивилизација, а оттаму и на симболиката што е врежана во дрвото“.

Во книгата се опишани симболи од вредни дела, коишто потекнуваат од македонските цркви и манастири, музеи, галерии, приватни збирки и др. Меѓу публикуваните симболи на животни се: лав, јарец, орел, ангел, ламја, змија, грифон, кентаур, феникс, паун, елен, еднорог, риба, гулаб, јагне, сирена, рис и други.

Како флорални симболи, најфреквентни се: симбол на дрво (или фрагменти од гранки, листови, пупки, цветови и најразлични плодови), потоа симболи на: акант, винова лоза, даб, афион, поза, кукурек, здравец, смоква, калинка, бршлен, палмети и други.

Од геометриските форми се обработени: ромбот, свастиката, плетенката, кругот и триаголникот, додека како декоративни елементи се среќаваат: македонскиот јазол, рогот на изобилство, школки, бисери, ореоли и други помалку застапени симболи.

Очигледно е дека во копаничарските дела се среќаваат многу симболи коишто се употебуваат и во хералдиката, но во сосема поинаков контекст и одредено значење, коешто произлегува од строгите правилата за блазобирање грб.

Како интересен пример од поново време е изведбата на грбот на Македонската православна црква – Охридската архиепископија (чии автори се хералдичарите Јован Јоновски и Стојанче Величковски), а во резба за потребите на иконостасот на црквата Св. Наум во Малме (Шведска).

Оваа книга може да биде добра основа за компаративно проучување на застапеноста на одредени симболи, коишто се употребуваат и во светската хералдиката.

Резба на грбот на Македонската православна црква- Охридска архиепископија, оригиналниот блазон и емблазон Јован Јоновски и Стојанче Величковски/ Woodcarving of the Coat of Arms of the Macedonian Orthodox Church- Archbishopric of Ohrid, blazon and emblazon Jovan Jonovski i Stojanche Velichkovski

Years of research by Mr. Jane Krsteski and Zlate Krsteski were published in a valuable book entitled “Symbols of the Macedonian woodcarving”, with over 1000 illustrations on 280 pages. As the authors say, “Macedonia is the cradle of woodcarving in the European and world civilization, and hence the symbolism embedded in the wood.”

The book describes symbols of

valuable works originating from the Macedonian churches and monasteries, museums, galleries, private collections and others. Among the published symbols of animals, there are: the lion, goat, eagle, angel, dragon, serpent, griffin, centaur, phoenix, peacock, deer, unicorn, fish, pigeon, lamb, mermaid, lynx and other.

Floral symbols that are frequently used are: the symbol of a tree (or fragments of branches, leaves, buds, flowers and various fruits), symbols of acanthus, vine, oak, poppy, posture, hellebore, geranium, fig, pomegranate, ivy, palm and other.

The geometric forms that are described are: rhombus, swastika, plait, circle, triangle, and as decorative elements are met: the Macedonian node, horn of plenty, shells, pearls, haloes and other underrepresented symbols.

It is obvious that the woodcarvers’ works meet many symbols used in heraldry, but in quite a different guise and context-specific meaning derived from the strict rules of blazoning Coats of Arms.

As an interesting example of recent times, here we present the rendering of the Coats of Arms of the Macedonian Orthodox Church - Ohrid Archbishopric (whose authors are heraldists Jovan Jonovski and Stojanche Velickovski) carved for the iconostasis of the church of St. Naum in Malmö (Sweden).

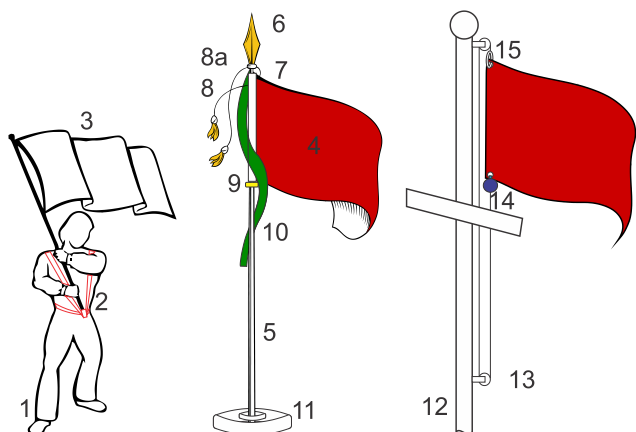
This book can be a good basis for a comparative study of the representation of certain symbols that are used in heraldry.

Македонски вексилолошки терминологи речник

Под поимот знаме се опфатени повеќе видови предмети за идентификација, кои се направени од платно или сличен материјал и се обесуваат на копје или вејат од јарбол. Науката која се занимава со историјата, развојот и создавањето знамиња се нарекува вексилологија или знамесловие/вија. Битно е да се нагласи дека знамињата се далеку постари од хералдичките грбови но, и дека обете појави се занимаваат со иста проблематика т.е

1. Знаменосец	8а. Знаменски клинци
2. Знаменски појас	9. Стега
3. Знаме	10. Знаменска лента
4. Платно	11. Подножје
5. Копје	12. Јарбол
6. Навршник	13. Јарболно јаже и макара
7. Знаменска гајка	14. Тег
8. Реси и пискули	15. Карабин

со симболичка идентификација на носителот на ознаката. Сосема логично, јасно исцртана граница меѓу доменот на знамињата и грбовите нема па во основа би можело да се каже дека денес знамињата можат да се поделат на три групи: вексилолошки, хералдички како и условно кажано „неконвенционални знамиња“. Знамињата кои не произлегуваат од некоја хералдичка основа или пак не можат да бидат опишани со хералдички јазик може да се определат како вексилолошки. Како најзастапен пример за вексилолошки знамиња се денешните трбојки/двобојки како државни/национални знамиња. Од друга страна пак како пример за хералдички знамиња можат да се дадат претседателските стандарди (хералдички бајраци). Во групата на „неконвенционални“ знамиња како примери можат да се посочат различни печатени форми на платнена основа како и уметнички знамиња. Ова не се класични функционални знамиња туку имаат поскоро декоративна и артистичка намена.

Знамесловната терминологија е систем од изрази користени во вексилологијата за да се опишат деловите, шемите и други својства на знамињата како и начинот на нивно истакнување. Во овој систем влегуваат како изрази користени во чисто вексилолошка така и во потесна хералдичка смисла. Најчесто при опис на знамињата се користат и вексилолошки и хералдички изрази.

1. Знаменски комплекс

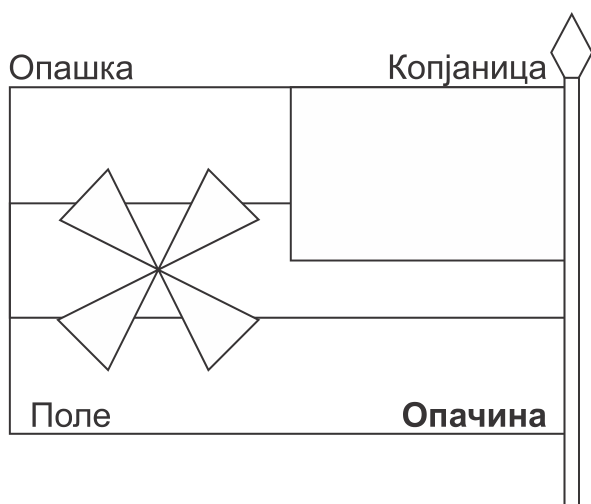
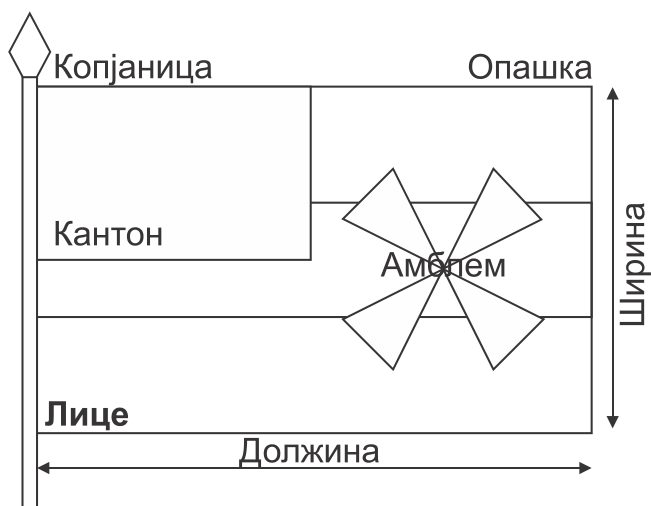
Знаменскиот комплекс претставува севкупност од знаменското платно-знамето и неговите конструктивни и декоративни елементи. Тој се состои од:

- Платно – основен дел на знамето. Ја претставува самата ткаенина од која е изработено знамето.
- Копје – дрвен кол на кој е прикрепена знаменската плат т.е знамето.
- Јарбол - претставува дрвена, метална или конструкција од друг материјал која служи за истакнување знамиња со макарски механизам за подем на истите.
- Јарболно јаже и макара - претставува механизам преку кој се подига и спушта знамето.
- Тег - служи за одржување на ширината на знамето.
- Навршник – претставува завршеток на копјето или јарболот. Навршникот може да биде изострен во форма на бодеж - врв на копје или пак да биде во друга форма.
- Стега – метален прстен на копјето под самото знаме на кој се испишани натписи од важност за самото знаме и неговиот носител.
- Знаменска гајка – дел од платта кој го обиколува копјето и служи за прикрепување кон истото.
- Реси и пискули – украсни елементи на знамето.
- Знаменска лента – лента која е прикрепена на знамето на навршникот, и на која може да има текст, посвета и на која се закачуваат ордени и медали кои ги добил носителот на знамето
- Знаменски појас - претставува декоративен појас носен околу раменици кој завршува со жлеб во кој се прицврстува копјето. Се користи за носење на знамето на марш и паради.
- Знаменски клинци – клинци за прикрепување на платта кон копјето.
- Подножје – тврда основа за поставување на знамето на тло.

2. Делови и димензии на знаме

За полесно опишување на знамињата како и да се олесни комуникацијата тие се поделени на повеќе делови:

- Копјаница/подемница или прикрепен дел

(Hoist англ.) – делот или половината од знамето најблиску до копјето/јарболот на истото.

- Опашка или слободен дел (Fly англ.) – делот или половината од знамето која се наоѓа спроти јарболот односно слободно се вее.
- Лице или предна страна на знаме.
- Опачина или задна страна на знаме.
- Поле или подлога (Field англ.) – полето зад амблемот.
- Должина (Length англ.) – работ на знамето кој стои напречно на јарболот/копјето/пречката.
- Ширина (Width англ.) – работ на знамето кој стои напоредно со јарболот/копјето/пречката.
- Поделба на полето на знамето* – бројот, видот и распределбата на полиња
- Кантон (Canton англ.) – било која четвртина на знамето но, најчесто се однесува горната десна.
- Амблем (Emblem/Charge англ.) – било каков приказ кој се користи за знамето. Може да биде хералдички или пак современ.

Поделбата на полето на знамето може да се

опише со хералдички, вексилолошки или со комбинација од хералдички и вексилолошки поими. Кога станува збор за хералдички знамиња (било бајраци, стегови или пламенци) описот на знамето е идентичен со блазонот на штитот од грбот со тоа што дополнително се уточнува формата на знамето. При опис на остнатите знамиња кои немаат чисто хералдичко потекло се користат комбинација од вексилолошки и хералдички поими. Најчести од нив се следниве:

- Чисто поле (Plain англ.)
- Во обраб (Border англ.)
- Во кантон (Canton англ.)
- На четвртини (Quarterly англ.)
- Грчки крст (Greek cross англ.)
- Симетричен крст (Symmetric cross англ.)
- Скандинавски крст (Scandinavian cross англ.)
- Столбови (Pales англ.)
- Појаси (Fesses англ.)
- Скосен/лево скосен на... (Bends англ.)
- На стропило (Chevron англ.)
- На вила (Pall англ.)
- Баклава (lozange англ.)
- Вртешка од андреев крст (gyronny англ.)
- На андреев крст (Saltire англ.)

Орамување (Fimbriation англ.) – тенка ивица најчесто бела или жолта за разграничување на две соседни бои на знамето

Се разбира постојат и други можни поделби на полето на знамето.

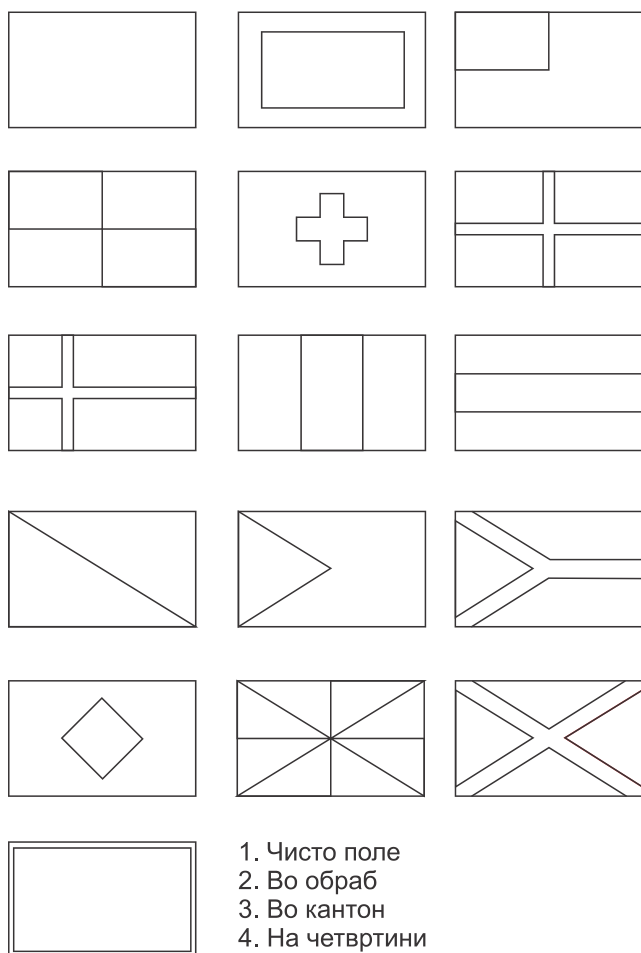
3. Групи знамиња

Постојат повеќе основи за групирање на знамиња. Од нив три имаат најголема важност. Тоа се: форма и сооднос, содржина и намена. Ниедна од овие основи не може само по себе доволно да опише едно знаме. За тоа се потребни барем две. Македонското Хералдичко Здружение за да може доследно да разгледува, опишува и анализира постоечки знамиња но, и за да може да опишува и создава нови такви како две појдовни основи за групирање на знамињата ги зема формата и соодносот и содржината. Во така добиеното групирање знамињата во однос на формата се поделени на групи, а во однос на содржината на подгрупи. Групите знамиња се:

- Бајраци
- Стегови
- Пламенци (еднинечни, двојни, тројни)
- Струјници
- Хоругви,

а подгрупите се:

- Чисто вексилолошки – знамиња создадени по вексилолошки принципи без изразено хералдичко потекло на содржината.
- Чисто хералдички – знамиња создадени по

1. Чисто поле
2. Во обраб
3. Во кантон
4. На четвртини

5. Грчки крст
6. Симетричен крст
7. Скандинавски крст
8. Столбови
9. Појаси
10. Скосен/лево скосен
11. На стропило
12. На вила
13. Баклава
14. Вртешка
15. На андреев крст
16. Орамување

хералдички принципи.

- Вексило-хералдички – знамиња кои содржат јасни хералдички елементи но не се вклопуваат во строгите норми за хералдички знамиња.

БАЈРАЦИ

Бајраците претставуваат правоаголни знамиња чија должина е поголема од ширината. Ова е најмасовната група знамиња. По својата намена овие знамиња се државни, национални, воени, поморски, положбени, сигнални итн.

Најраспространети вексилотошки бајраци се секако сворремените државни знамиња. Како примери можат да се посочат практично сите триколори. Во оваа група спаѓа и државното знаме на Република Македонија.

Хералдичките бајраците се мала подгрупа најчесто положбени знамиња. Како најистакнат пример може да се даде британскиот кралски стандард.

Подгрупата вексило-хералдички бајраци е доста пораспространета од хералдичките такви. Овде треба да се споменат добар дел од современите

претседателски знамиња, по некое поморско знаме и особено многу воени знамиња.

Кај бајраците може да се издвои и една голема подгрупа неконвенционални знамиња. Треба да се нагласи дека овие знамиња не се сообразуваат со ниеден вексилотошки или хералдички принцип. Примената на овие знамиња најчесто е од комерцијално-рекламен карактер или артистичка инспирација.

СТЕГОВИ

Претставуваат четвртести или правоаголни знамиња чија должина е еднаква или помала од ширината. Како вексилотошка подгрупа овие знамиња се доста ретки. Како примери може да се дадат одредени сигнални знамиња користени во поморството и авијацијата.

Хералдичката подгрупа на овие знамиња е исклучително голема. Во неа влегуваат сите грбовни знамиња засновани на мал хералдички грб и би можеле уште да се наречат грбовни стегови (анг. Banner of arms). Своето потекло го водаат од самите зачетоци на хералдиката. По својата намена грбовните стегови најчесто се лични или поретко положбени знамиња но, има случаи кога се и државни (Швајцарија и Ватикан). Доста често овие знамиња се користат и како градски и општински.

Вексило-хералдичката подгрупа воглавно е претставена од положбени и воени знамиња.

Како и кај бајраците и кај стеговите може да се издвои и една голема подгрупа неконвенционални знамиња. Треба да се нагласи дека овие знамиња не се сообразуваат со ниеден вексилотошки или хералдички принцип. Примената на овие знамиња најчесто е од комерцијално-рекламен карактер или артистичка инспирација.

ПЛАМЕНЦИ

Пламенците претставуваат група мали знамиња во неколку форми:

a. Единечен пламенец (Penon анг.) - претставува знаме со триаголен облик.

b. Двоен/троен пламенец (Guidon анг.) знаме со правоаголен облик и двојно или тројно расцепена опашка (како на ластовица). Практично претставува спој на два или повеќе планци.

Најчесто пламенците претставуваат вексило-хералдички знамиња на кои се истакнати некакви дополнителни хералдички ознаки (челени, хералдички значки – бедеви и др.) но, не и содржината на хералдички грб. По својата намена пламенвите најчесто се користат како воени или поморски знамиња.

Вексилотошките пламенци се исто така доста често среќавани знамиња. По својата намена тие често се државни, воени и положбени. Ваквите вексилотошки примери се најсвојствени за скандинавските земји.

СТРУЈНИЦИ (Pennant англ./Wimpel хол.)

Струјниците претсатвуваат издолжено триаголно поморско/езерничко или правоаголно копнено знаме кое на крајот завршува со расцепена опашка (како на ластовица). Во суштина претставува деминутивен облик на пламенец. Струјниците се среќаваат во сите три подгрупи. По својата намена струјниците се воени и поморски најчесто церемонијални знамиња, положбени но, и често се употребуваат како варијанти на лични, државни, цивилни, општински и регионални знамиња (во Холандија и Финска).

ХОРУГВА (Gonfalone англ.)

По својата форма ова знаме претставува стег од чиј опашкин раб излегуваат три струјника. Кај нас овие знамиња се во црковна употреба како церемонијални за време празници и молибдени. Во Италија истите се употребуваат како вексило-хералдички знамиња во ознаките на општините, градовите и провинциите.

4. Начини на истакнување знамиња

Во основа постојат два основни начина на истакнување знамиња:

- На јарбол/копје - само една страна прицврстена кон јарболот/копјето останатите три се

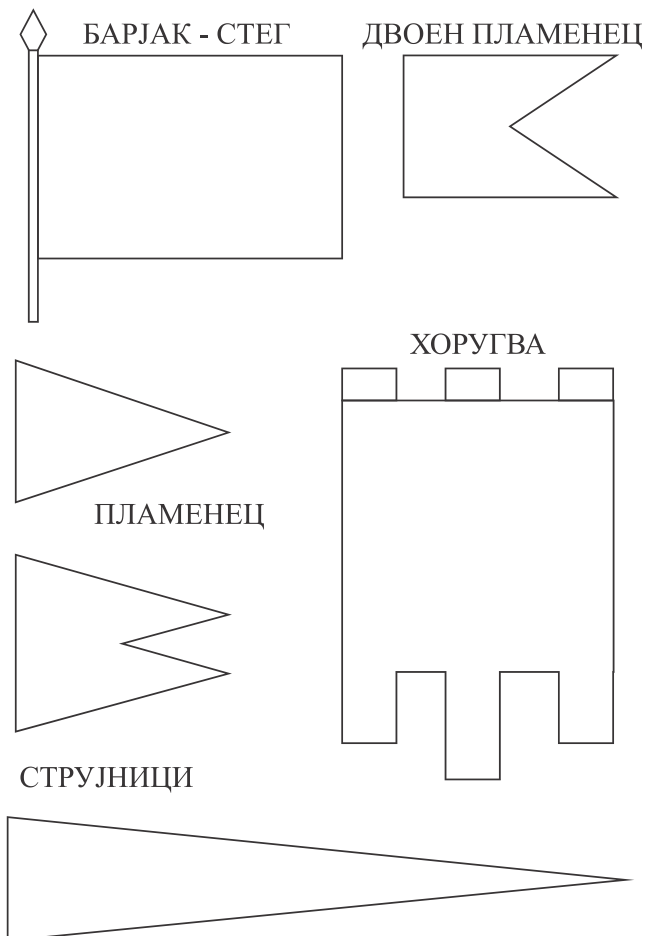
слободни. Вака може да се веат/истакнуваат: пламенец, стег, бајрак и струјник.

- На лабарум/пречка - знамето е прицврстено на пречка со својата хоризонтална горна страна, а другите три страни се слободни. Вака може да се веат/истакнуваат: хоругва, стег и струјник.
- Г-образно - две прицврстени страни (подемницата и горниот должински раб) на Г-образен јарбол/копје.

5. Символи за идентификација на национални знамиња

Во однос на тоа од кого и каде се употребува државното знаме можат да се разграничат шест основни употреби. За означување на истите FIAV ја користи следната решетка:

- ✚ **граѓанско знаме** – за граѓанска копнена употреба.
  - ✚* **државно знаме** – се истакнува од државни институции.
  - ✚* **воено знаме** – за воена употреба на копно.
  - ✚✚ **граѓанско крмено знаме** – за граѓанска поморска употреба.
  - ✚✚* **државно крмено знаме** – за државна цивилна поморска употреба.
  - ✚✚* **воено крмено знаме** – за воена поморска употреба.
- стандардна де јуре форма на знаме или предна страна
  - дизајн предложен во минатото но никогаш официјално прифатен
  - реконструкција на знамето по минати описи
  - опачина на знаме.
  - општо прифатена варијанта на знаме.
  - алтернатива на знаме
  - де факто* верзија на знаме.
  - знаме со различно лице и опачина.
  - главата на знамето е прикачена на јарбол кој е на десната страна од набљудувачот.
  - официјализиран дизајн да претставува нација од страна на влада на истата.
  - верзија на знаме од минатото која не се користи веќе.
  - опачината е огледална на лицето.
  - опачината се поклопува со лицето.
  - нема податоци за опачината.
  - знамето може да се истакнува вертикално на нормален јарбол кој потоа се наведнува за 90 степенa.
  - знамето може да се истакнува вертикално со претходна ротација на дизајнот.
  - непознат начин на вертикални истакнување.
  - знамето нема дизајн што може да се ротира.
  - знамето се истакнува само вертикално.

Македонски хералдички терминологички речник

Несомнено, лавот е најчесто среќаваниот хералдички ѕвер. Лавот од древноста па до денес претставува симбол на моќ, храброст, бестрашност, сила но, и на заштитништво, доблест и благородство. Неговата појава во европската хералдика би требало да се бара во источните симболички влијанија донесени со крстоносните походи во Светата земја. Денес огомен дел од европските држави како симбол на своето грб го носат лавот. Некои примери се: Англија, Шкотска, Данска, Естонија, Белгија, Бугарија, Чешка, Шпанија, Норвешка. Се разбира лавот е и најчесто среќаваниот земски симбол на Македонија.

Поради големото присуство на лавови во грбовите, а во согласност со хералдичкиот принцип за уникатност, за определување на амблемот на лавот потребни се и други три карактеристики: позата, положбата на главата и видот на опашката. Овие карактеристики можат да се јават и кај други животни, но далеку помалку. Лавот може да се сретне

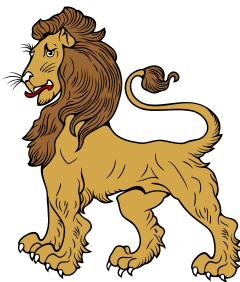
1. Разгневен

2. Исправен

3. Во од

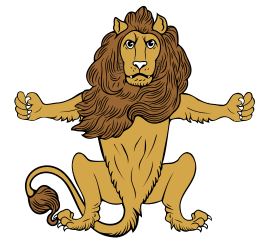
4. Стоечки

во осум основни и уште многу други дополнителни положби. При блазонирањето на лавот покрај бојата на лавот, неговата положба, положба на главата и форма на опашката, се блазонира и бојата на канците и на јазикот, при што се користи терминот вооружен.

Во хералдиката постојат основни атрибути, кои не се блазонираат. На пример, за лавот основна положба е Разгневен, додека погледот на лавот е во

5. Седнат

6. Во преспет

7. Легнат

8. Заспан

хералдичко десно. За почеток ние ги даваме најчесто среќаваните негови положби.

ПОЛОЖБИ

1. **РАЗГНЕВЕН** или само лав (анг. rampant) – претставува најчесто среќавана положба на лавот во хералдиката во која истиот е прикажан подигнат на една задна нога како мава со предните.

2. **ИСПРАВЕН** (анг. salient) – претставува лав кренат на задните нозе со двете предни заедно кренати во воздух. Оваа положба е поретка за лавот но, пак, се среќава кај други четириножни хералдички ѕверови и животни како на пр. коњот.

3. **ВО ОД** (анг. passant)- претставува лав со крената предна десна шепа, а сите други на тло.

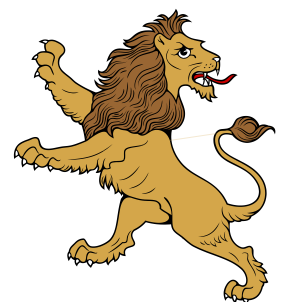
4. **СТОЕЧКИ** или стражар (анг. statant) – прикажува лав со сите четири нозе на земја при што предните најчесто една до друга, а задните во расчекор. Лавот ово оваа положба најчесто се среќава прикажан на челенки.

5. **СЕДНАТ** (анг. sejant) – прикажува лав седнат на карлица со предните шепа на земја.

6. **ВО ПРЕСПЕТ** (анг. Sejant affronty) – претставува седнат лав, кој што е целосно завртен кон гледачот

9. Вперен

10. Осрнат

со предните нозе размавани во воздух.

7. **МИРЕН** или легнат (анг. couchant) – лав легнат на стомак но, со исправена глава.

8. **ЗАСПАН** (анг. dormant) – лав легнат на стомак со спуштена глава врз прните шепа како во сон.

ПОЛОЖБА НА ГЛАВАТА

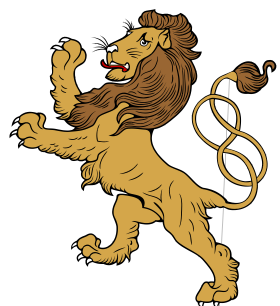
9. **ВПЕРЕН** (анг. Guardant) – претставува лав чија глава е свртена вперена кон гледачот. Лавот може да биде во било која од положбите. Можеби најпознат лав е во ваква положба е оној од англискиот грб кој претставува вперен лав во од или на англиски lion passant guardant.

11. Раздвоена

12. Двојна

13. Преплетена

14. Испружена

10. **OSPHAT** (анг. regardant) – лав во некоја од основните положби чија глава е свртена во сротивен правец од телото.

ФОРМА НА ОПАШКАТА

11. **РАЗДВОЕНА** или расцепена опашка (анг. Forked tail) – претставува лав чија опашка е разделена на две но со еден корен.

12. **ДВОЈНА** опашка (анг. Double-queued) - лав со практично две опашки.

13. **ПРЕПЛЕТЕНА** опашка (анг. Tail nowed) – лав чија опашка е врзана во јазол.

14. **ИСПРУЖЕНА** опашка (анг. Tail extended) – лав чија опашка е испружена прво.

Формата на опашката како атрибут

15. **ПОСРАМОТЕН** или обеславен (анг. Defamed) – лав без опашка.

16. **УПЛАШЕН** (анг. coward) – прикажува лав во некоја од основните положби со подвиена опашка.

15. Посрамотен

16. Уплашен

Обично оваа положба се користела за означување слабост, пораз или кукавичност во борба.

Други атрибути

Од другите атрибути ќе споменеме само неколку

17. **ДВОГЛАВ** (анг. Double-headed) – лав со две глави.

18. **ТРОТЕЛЕСЕН** (анг. tricornepored) – лав со една глава но, три труп

19. **ДВОТЕЛЕСЕН** (анг. bicorpored) – лав со една глава но, два труп.

20. **РАЗОРУЖАН** (анг. Morte) – лав без канци и јазик.

21. **РАСТРГНАТ** (анг. Dismembered) – лав со шепа, глава и опашка отсечени од телото.

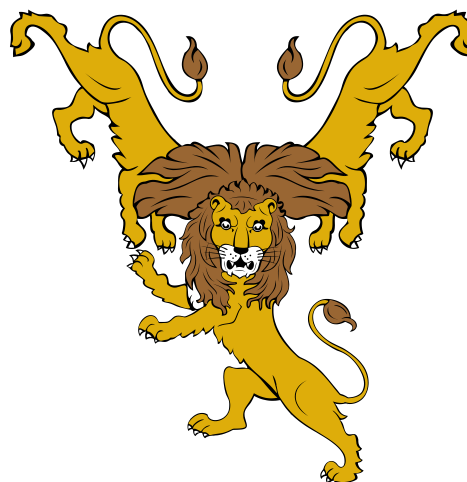
22. **МОРСКИ ЛАВ** (анг. Lion of the sea) - полу лав полу риба и со пловки на шепите.

17. Двоглав

22. Морски лав

18. Тротелесен

ИН MEMОРИЈАМ Кирил Трајковски

Персевантот Кирил Трајковски, археолог, експерт и светски авторитет за македонската историја, култура и наследство; филантроп и хуманист, беше еден од основачите на Македонското хералдичко здружение и негов потпретседател од април 2007 год. до неговата смрт на 13 октомври 2012 год., во Скопје. Како највозрасен член на МХЗ, неговото водство се покажа важно во неколку моменти од историјата на Здружението.

Кирил Трајковски е роден во Штип, на 27 ноември 1951 год. Студирал археологија во Белград, каде што дипломира во 1976 год. со најдобри оценки.

Неговата кариера беше целосно во Музејот на Македонија. Како археолог, неговиот успех беше комбиниран со методички и дисциплиниран пристап, и со чудно чувство на интуиција.

Со текот на годините, неговото име стана синоним со некои од најпознатите археолошки локалитети во Македонија. Неговите дела беа широко објавувани во рамките на археолошките заедници. Тој беше познат и во Македонија и во странство, и често учествувал на меѓународни археолошки конгреси.

Тој беше виш советник во Музејот на Македонија и автор на Историја на археологија во Македонија. На оваа позиција, тој помогна во вклучувањето на хералдиката во неколку проекти, коишто доведоа до поставување на делот „Хералдика Македонија“ на изложба во Музејот на Македонија.

Бестрашен во одбрана на своите принципи, тој беше секогаш подготвен да оди храбро напред. Тој ќе биде запаметен од страна на сите оние кои го познаваа по неговото познавање, интегритет и заразната страст за живот.

Персевантот Кирил Трајковски потпишува Матрикула / Pursuivant Kiril Trajkovski signs Matricula

IN MEMORIAM Kiril Trajkovski

Pursuivant Kiril Trajkovski, archaeologist, academic, and world authority on Macedonian history, culture and heritage; philanthropist and humanitarian, was one of the founders of the Macedonian Heraldry Society (MHS) and its Vice President from April 2007 until his death on 13th October 2012 in Skopje. As the eldest member of MHS, his guidance showed important in several points of Society's history.

Kiril Trajkovski was born in the town of Shtip on 27th November 1951. He studied archaeology in the University of Belgrade, graduating in 1976 with a first-class honours degree.

His career was spent entirely at the Museum of Macedonia. As an archaeologist, he combined to great success a methodical and disciplined approach with an uncanny sense of intuition.

Over the years his name has become synonymous with some of Macedonia's most famous archaeological sites. He was widely published within the archaeological community. He was known both in Macedonia and abroad and often gave the keynote address at international archaeological conventions.

He was senior advisor at the Museum of Macedonia, and author of 'The History of Archaeology in Macedonia'. Holding this position at the museum, he incorporated heraldry in several projects over the years,

that finally lead to the setting up of a "Heraldry of Macedonia" exhibition at the Museum of Macedonia.

Fearless in defence of his principles, he was always prepared to go forward. He will be remembered by all those who knew him for his knowledge, integrity and an infectious lust for life.

Активности на МХЗ

Activities of MHS

1. Предавање на Јоновски во Чешин, Полска/ Lecture of Jonovski In Cieszyn, Poland,.
2. Делегацијата на МХЗ, со Алфред Знамијеровски (во средина)/ Delegation of MHS, with Alfred Znamierowski (in the middle).
3. Истата делегација со Стојан Антонов (лево) во Софија на годишното собрание на БХВО/ The same delegation with Stojan Antonov (left) in Sofia, Bulgaria at the Annual Assenbly of BHVO.
4. Страница од Оцило/ Page from Ocielo.

Делегација на Македонското хералдичко здружение во состав: претседателот Јован Јоновски, секретарот Петар Гајдов, како и членовите Александар Гижароски и Стојанче Величковски, присуствуваше на 1-вата Конференција за европска хералдика и вексилологија што се одржа во Чешин, Полска, 27-29 9.2012 год. Конференцијата беше организирана од Хералдичко-вексилолошкиот институт, чијшто претседател е светски познатиот вексилолог Алфред Знамјеровски. На Конференцијата чијашто тема беше хералдиката и вексилологијата на единиците на локалната самоуправа, учествуваа претставници од десетина земји.

Хералдот Јоновски одржа предавање за месната хералдика во Македонија, за чијашто цел беа класифицирани грбовите на единиците на локалната самоуправа во Република Македонија. Од особен интерес беше запознавањето со хералдичката и вексилолошката практика на единиците на локалната самоуправа во централна и источна Европа. На конференцијата учествуваа и претставници на државните хералдички тела од Белорусија и Литванија.

Истата делегација, на 3 ноември присуствуваше на годишното собрание на Бугарското хералдичко и вексилолошко друштво во Софија. На собранието, БХВО го прими секретарот Петар Гајдов во почесното членство.

Во весникот на Друштвото на српските грбоносци – „Оцило“, беше објавен и написот на хералдот Јован Јоновски, во којшто беше претставено МХЗ, и хералдот беше примен како почесен член, при што беше изработена и нова претстава на неговиот грб.

The delegation of the Macedonian Heraldry Society (MHS), comprised of President Jovan Jonovski, Secretary Peter Gajdov and members Aleksander Gizharovski and Stojanche Velickovski attended the 1st Conference of European heraldry and vexillology which was held in Cieszyn, Poland, from 27th to 29th September 2012. The conference was organized by the Institute of Heraldry and Vexilology led by world-renowned vexilologist Alfred Znamierowski. The conference, the theme of which was the Arms and flags of local government authorities, was attended by representatives of twelve countries.

Herald Jonovski gave a lecture on local heraldry in Macedonia, the aim of which was to classify the arms of local government authorities in the country. Of particular interest was the introduction of Arms and flags in local government authorities in Central and Eastern Europe. The conference was attended by representatives of the state heraldic bodies of Belarus and Lithuania.

The same delegation on November 3rd, attended the annual meeting of the Bulgarian Heraldry and Vexillology Society (BHVS) in Sofia. The assembly of the BHVS granted MHS Secretary Peter Gajdov honorary membership of their society.

The Journal of the Society of Serbian Armigers; ‘Ocielo’ published an article by Jovan Jonovski, featuring a presentation of the MHS, and Jonovski was inducted as an honorary member, and it was made and new rendering of his arms

Хералдички регистар

Во овој број ви го претставуваме грбот на Александар Гижаровски, софтверски инженер од Скопје, вексилолог, секретар и персевант на Македонското хералдичко здружение.

Александар е син на Душко, син на Александар и Даринка од Бродец, Скопско и Снежана Граоркоска од Скопје, ќерка на Јован и Менда од Галичник.

Штит: По стропило на сино и зелено, сребрено стропило помеѓу златен лозов лист во кантон и сребрен седечки волк, вооружен црвено.

Мантија: сино со сребро

Челенка: Од златна челенкова круна сребрена волчја глава, во устата со исто копје со син пламенец

Мото: Lux et Veritas (Светлина и Вистина)

Блазон и емблазон: Александар Гижаровски

Heraldic Register

In this issue we present the Coat of Arms of Aleksandar Gizharovski, software engineer from Skopje, vexillologist, Secretary and Pursuivant of the Macedonian Heraldry Society.

Aleksander is the son of Dusko, son of Aleksandar and Darinka from Brodec near Skopje; and Snezana Graorkoska from Skopje, daughter of Jovan and Menda from Galichnik.

Shield: Per chevron Azure and Vert a Chevron Argent between in dexter chief a vine leaf Or and in base a wolf sejant Argent armed Gules.

Mantle: Azure doubled Argent.

Crest: Issuant from a crest coronet Or a Wolf's head Argent in the mouth a silver spear with pennant Azure.

Motto: Lux et Veritas (Light and Truth).

Blazon and Emblazon: Aleksandar Gizharovski.

Нов одбор

Поради ненадејната смрт на персевантот Кирил Трајковски, еден од основачите и потпретседател на Македонското хералдичко здружение од 2007 година, на 14.12.2012 год. се одржа вонредното собрание за пополнување на местото потпретседател. За потпретседател е избран досегашниот секретар Петар Гајдов, додека за нов секретар е избран Александар Гижаровски, софтверски инженер и вексилолог.

New Board

Due to the sudden death of pursuivant Kiril Trajkovski, one of the founders and Vice President of the Macedonian Heraldry Society from 2007, on 14/12/2012 an Extraordinary General Meeting was held to fill the seat of vice president. The current Secretary Peter Gajdov was elected Vice President, and Aleksandar Gizharovski, a software engineer and vexillologist, was elected as his successor as Secretary.